

JURISPRUDENȚĂ

Din jurisprudența recentă a Curții Europene a Drepturilor Omului

1. Decizia de inadmisibilitate din cauza *Lefter împotriva României*. Procedura de regularizare a cererii de chemare în judecată prevăzută de Noul Cod de procedură civilă. Neîncălcarea art. 6 și 13 din Convenție.

Rezumat de Roxana Maria Călin,
judecător, Tribunalul București

Prin decizia de inadmisibilitate din 15 aprilie 2014, din cauza *Lefter împotriva României* (cererea nr. 66268/13), s-a constatat neîncălcarea de Statul român a prevederilor art. 6 și 13 din Convenție. S-a reținut că procedura de regularizare a cererii de chemare în judecată, reglementată de art. 200 NCPC, nu se substituie unei cercetări judiciare și nu anticipează faza de admitere a probelor, însă este vorba de o etapă obligatorie, care urmărește a impune reclamantilor o anumită disciplină, în vederea evitării oricărei tergiversări în cadrul procedurii, prin urmare o astfel de procedură e prevăzută de lege și urmărește buna administrare a justiției. Curtea a apreciat că anularea cererii reclamantei nu a constituit o ingerință disproporționată în dreptul său de acces la instanță (art. 6 din Convenție), reținând că reclamanta a fost informată de instanță asupra omisiunii sale și de sancțiunea susceptibilă a-i fi aplicată.

În ce privește plângerea reclamantei întemeiată pe art. 13 din Convenție, Curtea a constatat că reclamanta a beneficiat la nivel intern de un recurs (cerere de reexaminare) pentru a contesta

decizia de anulare, iar reclamanta l-a exercitat. Curtea a considerat că respingerea acestui recurs, pe motiv că reclamanta nu s-a conformat solicitării de regularizare a cererii emisă de instanță, nu demonstrează, în speță, o competență limitată a instanței în materie.

Prezentarea deciziei

Situația de fapt

Reclamanta M.L. locuiește în Iași iar, la 22 aprilie 2013, a cumpărat de la piață 12 pachete de țigarete a căror comercializare era interzisă. A făcut obiectul unui control din partea reprezentanților Autorității Naționale a Vămilor (ANV). Reclamanta a recunoscut că a cumpărat și deținut țigarele interzise la comercializare. Printr-un proces-verbal de contravenție încheiat în aceeași zi, întemeiat pe art. 221³ alin. 2 Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, ANV a amendat-o pe reclamantă cu o amendă contravențională de 20.000 lei (aproximativ 4.500 EUR) și a dispus confiscarea țigaretelor.

La 10 mai 2013, reclamanta a sesizat Judecătoria Iași cu o plângere contravențională, susținând că sancțiunea

impusă de ANV era disproporționată în raport de gradul de pericol al faptelor. În plângerea sa a indicat că a recunoscut faptele și a solicitat reaprecierea sancțiunii, ținându-se de cont de situația ei financiară precară.

Întemeindu-se pe dispozițiile art. 200 Noul Cod de procedură civilă, la 4 iunie 2013, judecătoria a solicitat reclamantei să regularizeze cererea sa, prin indicarea denumirii și a sediului părții pârâte, probele pe care intenționează să le prezinte în sprijinul cererii sale și temeiul juridic al acesteia, în termen de 10 zile de la data primirii comunicării.

La 13 iunie 2013, reclamanta, reprezentată prin avocat, și-a completat plângerea, indicând articolele de lege pe care se întemeia acțiunea, precum și numele și adresa pârâtului. Nu menționa niciun mijloc de probă.

Reclamanta nu a fost citată pentru a se prezenta la instanță.

Prin încheierea din 28 iunie 2013 dată în camera de consiliu, judecătoria, întemeindu-se pe art. 200 alin. 3 Noul Cod de procedură civilă, a anulat plângerea reclamantei, pe motiv că aceasta a omis să indice probele pe care intenționa să își susțină plângerea.

La 30 august 2013, reclamanta a depus o cerere de reexaminare a încheierii din 28 iunie 2013 precizând că, ținând cont de obiectul plângerii sale, ea nu intenționa să prezinte probe. A indicat, de asemenea, că absența probelor nu împiedica instanța să examineze cauza.

Prin încheierea din 16 septembrie 2013 dată în camera de consiliu, judecătoria, în temeiul art. 200 alin. 6 NCPC, a respins cererea de reexaminare pe motiv că reclamanta a omis să se conformeze solicitării în vederea punerii pe rol a cauzei.

Aprecierile Curții

Invocând art. 6 al Convenției, reclamanta a invocat încălcarea dreptului său de acces la instanță prin anularea

plângerii contravenționale de către judecătoria pentru motive care, potrivit opiniei sale, nu erau clar prevăzute de lege și nu împiedicau examenul cauzei pe fond.

În temeiul art. 13 din Convenție, reclamanta a invocat că a nu beneficiat de un recurs efectiv pentru a contesta anularea plângerii.

Curtea a constatat că, în speță, reclamanta a fost sancționată contravențional pe motiv că deținea 12 pachete de țigarete a căror comercializare era interzisă în România, i-au fost confiscate țigările și amendată cu suma de 4.500 EUR. Ținând seama de caracterul general al legii naționale aplicabile, de finalitatea represivă a sancțiunii și de cuantumul foarte ridicat al amenzii, Curtea a considerat că art. 6 al Convenției este aplicabil în speță, sub aspectul său penal (*Albert c. României*, par. 33).

Având în vedere faptele speței, a existat o ingerință în dreptul reclamantei de acces la instanță în vederea examinării plângerii contravenționale.

Curtea a amintit că dreptul de acces la instanță nu este absolut. Restricțiile nu limitează accesul la instanță dacă dreptul nu se găsește afectat în substanța sa. O limitare a dreptului de acces la instanță nu se conciliază cu art. 6 din Convenție decât dacă urmărește un scop legitim și există un raport de rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit.

În speță, Curtea a observat că judecătoria și-a întemeiat hotărârea sa pe dispozițiile art. 200 alin. 3 NCPC care reglementează procedura de regularizare a unei cereri. Această procedură nu se substituie unei cercetări judiciare și nu anticipează faza de admitere a probelor, însă este vorba de o etapă obligatorie care urmărește a impune reclamantilor o anumită disciplină, în vederea evitării oricărei tergiversări în cadrul procedurii.

Curtea a constatat că reclamantii trebuie să prezinte o cerere completă de sesizare a instanței pentru a permite judecătorului fondului să examineze cauza la prima ședință. Curtea a considerat prin urmare că, în speță, ingerința era prevăzută de lege și urmarea a asigura o bună administrare a justiției.

În ce privește proporționalitatea ingerinței, Curtea nu a pierdut din vedere caracterul special al căii de atac în materie contravențională. Astfel, a relevat că O.G. nr. 2/201 privind procedura specială în referitoare la plângerile contravenționale prevede expres un rol activ al instanței, aceasta din urmă trebuind să citeze părțile și să interogheze toate persoanele implicate. În același timp, Curtea a constatat că elementele indicate în art. 194 NCPC – a căror omisiune în formulare putea antrena anularea cererii – sunt elemente fără de care examinarea cauzei devenea dificil de conceput.

În speță, Curtea a constatat că reclamanta fost sancționată pe motiv de omisiune în prezentarea probelor în sprijinul plângerii sale. În plus, față de claritatea dispozițiilor din NCPC care privesc conținutul unei cereri cât privește elementele ei, Curtea a relevat că reclamanta a fost informată de instanță asupra omisiunii sale și de necesitatea de a prezenta probele într-un termen de

10 zile. De asemenea, a notat că instanța a informat reclamanta de sancțiunea susceptibilă a-i fi aplicată. Or, reclamanta, chiar asistată de un avocat, nu s-a conformat directivelor instanței și aceasta fără să își motiveze atitudinea.

Ținând seama de aceste elemente, Curtea a apreciat că anularea cererii reclamantei nu a constituit o ingerință disproporționată în dreptul său de acces la instanță.

În ce privește plângerea reclamantei întemeiată pe art. 13 din Convenție, Curtea a observat că, în temeiul art. 200 alin. 6 NCPC, reclamanta putea formula o cerere de reexaminare în urma soluției de anulare a cererii de chemare în judecată și că, pe același fundament, instanța putea reveni asupra hotărârii dacă aceasta din urmă ar fi fost pronunțată eronat sau dacă reclamanta regularizase cererea în termenul prevăzut de lege. Prin urmare, reclamanta a beneficiat la nivel intern de un recurs pentru a contesta soluția de anulare, pe care l-a utilizat. Mai mult, Curtea a considerat că respingerea acestei cereri, pe motiv că reclamanta nu s-a conformat solicitării de regularizare emisă de instanță, nu demonstrează, în speță, o competență limitată a instanței în materie.

Pentru aceste motive, Curtea a declarat cererea inadmisibilă.

2. Decizia de inadmisibilitate din cauza Sorin Ștefan Roșca Stănescu împotriva României. Lipsa unei ingerințe în libertatea de exprimare a unui ziarist în situația în care Ministrul Justiției i-a solicitat să nu se mai pronunțe asupra unor chestiuni legate de justiție, întrucât făcea obiectul unei proceduri judiciare penale.

Rezumat de **Dragoș Călin,**
judecător, Curtea de Apel București

Prin decizia de inadmisibilitate din 28 ianuarie 2014 din cauza **Sorin Ștefan Roșca Stănescu împotriva României** (cererea nr. 49357/08) s-a constatat neîncălcarea de Statul român a prevederilor art. 6 și 10 din Convenție.

Prezentarea deciziei
Procesul penal împotriva reclamantului

În 2004 s-a dispus începerea urmăririi penale împotriva reclamantului, ziarist, și altor persoane, inclusiv D.C.P., S.G.P. și

H.C.R. (co-inculpați), pentru săvârșirea unor infracțiuni prevăzute de Legea nr. 297/2004 privind piața de capital.

Printr-un rechizitoriu din 7 septembrie 2006, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție l-a trimis pe reclamant în judecată pentru utilizarea de informații privilegiate și aderarea sau sprijinirea sub orice formă a unui grup infracțional organizat. Prin același rechizitoriu, co-inculpații, inclusiv D.C.P., au fost, de asemenea, trimiși în judecată pentru săvârșirea unor diverse infracțiuni. Cu toate acestea, parchetul a decis să disjunga cauza în ce îi privește pe D.C.P., S.G.P. și H.C.R., pentru asociere în vederea săvârșirii de infracțiuni.

La 3 noiembrie 2006, reclamantul a contestat în fața procurorului disjungerea cauzei cu privire la D.C.P., S.G.P. și H.C.R.. Acesta a susținut că măsura a fost ilegală și a încălcat garanțiile unui proces echitabil, cum ar fi accesul la o instanță, principiul contradictorialității și termenul rezonabil.

Printr-o ordonanță din 26 februarie 2007, procurorul a respins plângerea, considerând disjungerea drept legală. Parchetul a constatat că disjungerea fusese decisă cu privire la S.G.P. și H.C.R., întrucât aceștia ar trebui să fie citați în Statele Unite ale Americii, unde locuiau. Procurorul a observat, în plus, că reclamantul nu avea calitate procesuală pentru a contesta măsura, ce oricum nu producea vreun efect asupra procedurilor îndreptate împotriva sa.

Reclamantul a contestat soluția procurorului în fața Tribunalului București, care, printr-o hotărâre din 26 februarie 2008, a declarat inadmisibilă plângerea. Instanța a constatat că nici legea, nici jurisprudența internă și nici art. 6 din Convenție nu impuneau un control jurisdicțional cât privește măsura disjungerii dispusă de procuror. Instanța a constatat,

în plus, că soluția disjungerii acestei cauze nu reprezenta o acuzație în materie penală, în sensul art.6 din Convenție.

Recursul declarat de reclamant a fost respins, prin decizia din 25 aprilie 2008 a Curții de Apel București, care a constatat că nici art. 6, nici art. 13 din Convenție nu erau aplicabile.

Reclamantul nu a informat Curtea Europeană a Drepturilor Omului cu privire la soluționarea pe fond a procesului penal pornit împotriva sa.

Declarațiile Ministrului Justiției

La 13 decembrie 2006, reclamantul a fost invitat al emisiunii 100% la canalul de televiziune *R.*. A participat în calitate de director al cotidianului *Ziua* și a discutat, printre altele, probleme legate de infrastructura și organizarea justiției, inclusiv renovarea sediilor instanțelor. M.M., ministrul justiției la acel moment, a intervenit prin telefon pentru a-și prezenta punctul de vedere și a dat următoarea replică: „Domnule Sorin Roșca Stănescu, poate că aveți probleme cu legea”.

La 19 decembrie 2006, reclamantul și ministrul justiției au fost invitați împreună la aceeași emisiune. Discuția s-a axat, în mare măsură, pe starea instanțelor și a parchetelor din România, precum și pe lupta împotriva corupției în sistemul judiciar. Extrasele relevante ale emisiunii sunt:

„M.M.: Permiteți-mi să vă spun de la început și fără a vă ofensa că aveți poate o problemă personală cu legea.

Reclamantul: Sunteți Ministrul Justiției. Nu am nicio problemă cu legea, doar cu un procuror. Nu am nimic cu justiția.

M.M.: Aveți o experiență personală care ar putea determina atitudinea dumneavoastră.

Reclamantul: Sigur, am văzut cum funcționează. Am experiență și este vorba despre experiența unui jurist care observă lucrurile.

Moderatorul: Câte dosare aveți?

Reclamantul: Unul singur. Pentru obținerea de informații privilegiate la bursă.

M.M.: Dosare politice. De îndată ce parlamentarii sau membrii opoziției sunt investigați, cu toții pretind că sunt victimele răzbunării politice, așa cum a susținut și domnul A.N. și alții”.

La 10 ianuarie 2007, Ministrul Justiției a intervenit prin telefon, în emisiunea *Revista presei*, la postul de radio G.. Extrasele relevante sunt cele ce urmează:

„M.M.: Din moment ce ați menționat cotidianul *Ziua*, vreau să reamintesc ascultătorilor că aseară, directorul cotidianului, Sorin Roșca Stănescu, a afirmat că a început o campanie împotriva mea și a chiar a început, am văzut. Aș dori să reamintesc faptul că are probleme cu legea, el este inculpat și trimis în judecată. Cred că ar fi mai bine pentru justiție, pentru a evita un conflict de interese, să îi las să vorbească pe ceilalți.

Moderatorul: Ar fi mult mai discret.

M.M.: Da, mult mai discret”.

În aceeași zi, a avut loc o conferință de presă cu privire la reforma justiției la Ministerul Justiției. M.M. a fost prezentă și a răspuns întrebărilor formulate de reporterii. Printre altele, a declarat următoarele:

„ (...) [Reclamantul] este trimis în judecată în același dosar cu domnul D.P.. Deci, poate că nu este persoana cea mai în măsură să discute obiectiv despre justiție (...) „

Plângerea penală împotriva doamnei M.M.

La 16 ianuarie 2007, reclamantul a formulat plângere penală împotriva d-nei M.M., pentru abuz în serviciu contra intereselor persoanelor și abuz în serviciu prin îngădirea unor drepturi. Invocând cauzele *Allenet de Ribemont c. Franței* (hotărârea din 10 februarie 1995),

Daktaras c. Lituaniei (nr. 42095/98) și *Butkevicius c. Lituaniei* (nr. 48297/99), reclamantul a susținut că, în intervențiile sale la televiziune și la radio, ministrul a încălcat prezumția de nevinovăție, făcând declarații de culpabilitate în ce îl privește și punând presiune asupra judecătorilor care soluționau pe fond cauza. De asemenea, a afirmat că ministrul i-a limitat libertatea de exprimare, impunându-i să nu se mai exprime, ca jurnalist, pe teme legate de justiție.

Procurorul a dispus neînceperea urmăririi penale față de M.M., printr-o soluție din 6 martie 2007, confirmată la 20 aprilie 2007. Procurorul a constatat că M.M. doar a informat publicul cu privire la existența unui proces împotriva reclamantului, fără să se pronunțe asupra vinovăției acestuia.

Reclamantul a contestat soluția de neîncepere a urmăririi penale la Înalta Curte de Casație și Justiție. Printr-o sentință penală din 7 ianuarie 2008, Înalta Curte a respins plângerea, constatând că M.M. doar a informat publicul cu privire la faptul că reclamantul făcea obiectul unei anchete penale, fapt care corespunde realității. M.M. nu a formulat afirmațiile în cursul urmăririi penale, ci atunci când dosarul era înregistrat pe rolul instanțelor de judecată, fiind public acest fapt. În plus, nu s-a pronunțat cu privire la vinovăția reclamantului și a dat informații reale și exacte referitoare la situația celui din urmă, ceea ce distinge această cauză de cele pe care reclamantul le-a menționat. În ceea ce privește exercitarea libertății de exprimare a reclamantului ca jurnalist, Înalta Curte a decis că acesta nu a suferit ingerințe, afirmațiile ministrului limitându-se la „simple declarații și luări de poziție”.

Reclamantul a formulat recurs la Completul de 9 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiției. În cadrul ședinței

din 29 septembrie 2008, avocatul reclamantului a informat Înalta Curte, printre altele, că reclamantul intenționează să formuleze o acțiune civilă la o dată ulterioară. Printr-o decizie pronunțată din aceeași zi, Înalta Curte a respins recursul reclamantului și a menținut sentința din 7 ianuarie 2008.

Invocând art. 6 și 13 din Convenție, reclamantul s-a plâns de lipsa de acces la o instanță și a unui recurs efectiv în ce privește plângerea împotriva soluției procurorului de a disjungere în dosarul penal referitori la unii dintre co-inculpați.

Tot în temeiul art. 6 din Convenție, reclamantul a susținut că, la soluționarea plângerii penale împotriva Ministrului Justiției, instanțele naționale au încălcat obligația de motivare a hotărârilor pronunțate.

Invocând art. 6 par. 2 din Convenție, acesta a pretins încălcarea prezumției de nevinovăție, din cauza declarațiilor publice de culpabilitate date de Ministrul Justiției.

În temeiul art. 10 din Convenție, a mai susținut că afirmațiile Ministrului Justiției au avut un efect descurajator asupra activității sale de ziarist.

Asupra art. 6 din Convenție, referitor la pretinsa lipsă de acces la o instanță

Curtea reamintește, în primul rând, că aceste condiții prevăzute de art. 6 din Convenție sunt mai stricte decât cele prevăzute de art. 13, care sunt absorbite de acestea (*Kudla c. Poloniei* [MC], nr. 30210/96, par. 146). Prin urmare, Curtea va examina plângerea doar sub aspectul art. 6 din Convenție.

Reclamantul susține că problema disjungerii era strâns legată unei „acuzații penale” împotriva sa, în fapt, era singurul trimis în judecată pentru aderare sau sprijinire sub orice formă a unui grup infracțional organizat, în timp ce cauza a fost disjunsă în raport cu toți ceilalți co-inculpați suspectați de săvârșirea

aceleiași infracțiuni. Reclamantul concluzionează că art. 6 se aplică în această situație. Invocând cauza *Forum Maritime S.A. c. României* (nr. 63610/00 și nr. 38692/05, hotărârea din 4 octombrie 2007), susține că dreptul său de acces la o instanță a fost încălcat, deoarece procurorul care a examinat plângerea nu era independent și instanțele de judecată au considerat plângerea inadmisibilă, fără a examina fondul cauzei.

Curtea a subliniat deja în jurisprudența sa că nu se pot ignora fazele care se derulează înainte de procedura judecătii (*Vera Fernández-Huidobro c. Spaniei*, nr. 74181/01, par. 109, hotărârea din 6 ianuarie 2010). Astfel, garanțiile art. 6 se aplică întregii proceduri, inclusiv fazelor premergătoare și urmăririi penale, în măsura în care nerespectarea lor inițială ar putea afecta grav caracterul echitabil al procedurii (*Imbrioscia c. Elveției*, hotărârea din 24 noiembrie 1993, par. 36, *John Murray c. Regatului Unit*, hotărârea din 8 februarie 1996, par. 62, *Pandy c. Belgiei*, nr. 13583/02, par. 50, hotărârea din 21 septembrie 2006).

În această cauză, Curtea constată, ca și instanțele naționale, că măsura de disjungere contestată de reclamant a fost dispusă de procuror la sfârșitul urmăririi penale împotriva reclamantului și a fost motivată de faptul că doi dintre co-inculpați ar trebui să fie citați în străinătate.

Cu toate acestea, reclamantul nu a furnizat Curții vreo informație cu privire la evoluția pe fond a procesului penal pornit împotriva lui. În plus, nu a arătat niciun alt element care ar putea compromite caracterul echitabil al procedurilor derulate împotriva sa (*Imbrioscia*, citată mai sus, par. 36).

Rezultă că acest capăt trebuie să fie respins, în temeiul art. 35 par. 3 a) și 4 din Convenție.

Asupra art. 6 din Convenție, referitor la pretinsa nemotivare a

hotărârilor judecătorești pronunțate de instanțele interne

În baza art. 6 din Convenție, reclamantul s-a plâns de nemotivarea hotărârilor judecătorești în cadrul plângerii penale formulate împotriva ministrului justiției. Curtea trebuie să examineze dacă dispozițiile invocate de reclamant se aplică în cauză, deoarece se pare, din documentele din dosar, că acesta avea calitatea de parte vătămată în cadrul procesului. În această privință, Convenția nu garantează dreptul la urmărirea penală a altor persoane (*Perez c. Franței* [MC], nr. 47287/99, par. 70). Art.6 din Convenție, prin urmare, nu se aplică sub aspectul său penal. În plus, Curtea observă că, în cauza de față, reclamantul nu a formulat o cerere de constituire ca parte civilă și, prin urmare, art.6, sub aspectul său civil, nu este aplicabil.

Rezultă că și acest capăt trebuie să fie respins, în temeiul art. 35 par. 3 a) și 4 din Convenție.

Asupra art. 6 par. 2 din Convenție, referitor la nerespectarea prezumției de nevinovăție

Curtea reamintește că principiul prezumției de nevinovăție garantat de art. 6 par. 2 din Convenție nu se limitează la o garanție procedurală în materie penală: domeniul său de aplicare este mai larg și impune ca niciun reprezentant al statului să nu declare că o persoană este vinovată de săvârșirea unei infracțiuni înainte ca vinovăția sa să fi fost stabilită de instanță (*Allenet Ribemont, supra*, par. 35-36). În plus, o încălcare a prezumției de nevinovăție poate fi realizată nu doar de un judecător sau de o instanță de judecată, ci și de alte autorități publice (*Daktaras, supra*, par. 41-42).

Curtea recunoaște că art. 6 par. 2 din Convenție nu împiedică autoritățile, în temeiul art. 10 din Convenție, să informeze publicul cu privire la anchetele penale, dar este nevoie ca acestea să facă acest lucru cu discreție și rezervă

(*Allenet Ribemont*, citată mai sus, par. 38). O campanie de presă virulentă, în unele cazuri, poate afecta caracterul echitabil al procedurii, influențând opinia publică (*Priebke c. Italiei*, nr. 48799/99, decizia de inadmisibilitate din 5 aprilie 2001 și *Akay c. Turciei*, nr. 34501/97, decizia de inadmisibilitate din 19 februarie 2002).

Revenind la faptele cauzei, Curtea constată, ca și instanțele naționale, că Ministrul Justiției a dat declarații cu privire la procesul penal derulat împotriva reclamantului, după ce acesta fusese trimis în judecată, iar procedura devenise publică. Spre deosebire de alegațiile reclamantului, Curtea consideră că, făcând aceste declarații, ministrul s-a limitat informarea publicului cu privire la existența unui proces penal împotriva reclamantului și, prin conținutul și formele lor, acestea nu lăsau să se înțeleagă că ar fi vorba de luări de poziție cu privire la vinovăția reclamantului (*a contrario, Allenet Ribemont*, citată mai sus, par. 41).

În plus, reclamantul nu a indicat Curții nicio probă care să demonstreze că declarațiile erau de natură să influențeze formarea opiniei judecătorilor sau rezultatul deliberărilor în cadrul procesului penal (*mutatis mutandis, Mircea c. României*, nr. 41250/02, par. 75, hotărârea din 29 martie 2007 și *Jiga c. României*, nr. 14352/04, par. 94-95, hotărârea din 16 martie 2010).

Rezultă că și acest capăt trebuie să fie respins, în temeiul art. 35 par. 3 a) și 4 din Convenție.

Asupra art. 10 din Convenție, referitor la presupusa restrângere a libertății de exprimare

Reclamantul susține că a suferit o restrângere a libertății de exprimare, pentru că ministrul i-a cerut să nu se mai pronunțe asupra unor chestiuni legate de justiție. Acesta a reamintit că, în calitate de jurnalist, avea datoria de a informa publicul. Cu toate acestea, ministrul i-a

limitat libertatea de exprimare și, prin urmare, l-a îndepărtat de cititorii săi, sugerând că nu era obiectiv cu privire la aspectele legate de justiție.

Curtea a reiterează faptul că presa joacă un rol important într-o societate democratică: deși nu trebuie să depășească anumite limite, în special legate de protecția reputației și a drepturilor altora, este de datoria acesteia a comunica, în respectarea îndatoririlor și responsabilităților sale, informații și idei cu privire la toate problemele de interes general (*De Haes si Gijssels c. Belgiei*, hotărârea din 24 februarie 1997, par. 37).

Revenind la faptele cauzei, Curtea notează că Ministrul Justiției i-a sugerat reclamantului, în mod expres și repetat, să nu se mai exprime cu privire la aspectele legate de justiție, pe motiv că făcea obiectul unei proceduri judiciare. Prin urmare, este necesar să se analizeze dacă, din cauza acestor declarații publice, reclamantul a suferit sau nu o ingerință în libertatea de exprimare din partea unei autorități a statului.

Curtea reține de la început că reclamantul, care era director al unui cotidian, la epoca faptelor, s-a plâns de efectul disuasiv al declarațiilor ministrului asupra activității sale ulterioare ca jurnalist. Cu toate acestea, Curtea constată că reclamantul nu a fost supus niciunei proceduri și a nu i-a fost aplicată vreo pedeapsă pentru exercitarea libertății de exprimare.

Curtea reamintește că a avut deja ocazia să ia în considerare aspectul „efectului disuasiv”, ce rezultă dintr-o pedeapsă aplicată persoanei în cauză. Spre exemplu, s-a constatat drept factor de descurajare pentru exercitarea libertății de exprimare condamnarea la închisoare a unui avocat pentru sfidarea instanței (*Kyprianou c. Ciprului* [MC], nr. 73797/01, par. 175 și 181), a doi jurnaliști pentru calomnie (*Cumpănă și Mazăre c. României* [MC], nr. 33348/96, par.

114-116) sau a unui om politic pentru insultarea gravă a regelui (*Otegi Mondragon c. Spaniei*, nr. 2034/07, par.60). Curtea a ajuns la aceeași concluzie cu privire la refuzul de numire a reclamantului în orice funcție publică din pricina opiniilor pe care le-a exprimat în timpul unei conferințe publice (*Wille c. Liechtenstein* [MC], nr. 28396/95, par. 50), Irevocarea reclamantului pentru că a divulgat presei informații confidențiale (*Guja c.. Republicii Moldova* [MC], nr. 14277/04, par. 95) sau demiterea reclamantului din pricina formulării unei plângeri penale împotriva angajatorului său (*Heinisch c. Germaniei*, nr. 28274/08, par. 91).

În absența unei proceduri împotriva reclamantului sau a oricărei alte sancțiuni, aceste concluzii nu pot fi luate în considerare în această cauză.

Chiar acceptând că Ministrul Justiției a urmărit restrângerea libertății de exprimare a reclamantului, Curtea consideră că expresiile sale aveau un domeniu limitat de aplicare, fiind lipsite de caracter obligatoriu (*a contrario*, *Hashman și Harrup c. Regatului Unit* [MC], nr. 25594/94, par. 27-28, și *Axel Springer AG c. Germaniei* [MC], nr. 39954/08, par. 75, 7 februarie 2012). În plus, reclamantul nu a prezentat niciun element de probă pentru a stabili că afirmațiile ministrului l-ar fi împiedicat să continue să își desfășoare activitatea de director al unui cotidian ori au schimbat în vreun fel comportamentul său. Într-adevăr, riscul expus, mai degrabă ipotetic, este că declarațiile ministrului ar putea avea efecte asupra activității sale viitoare, mai degrabă decât consecințele concrete pe care aceste declarații le pot avea. Prin urmare, Curtea a constatat că reclamantul nu a suferit o ingerință în exercitarea libertății sale de exprimare.

În consecință, Curtea a respins plângerea, în temeiul art. 35 par. 3 a) și 4 din Convenție.

3. Afirmații grave făcute prin presă la adresa unui procuror privind pretinse acte de corupție și falsificarea unor rechizitorii - încălcarea art.8 din Convenție în cauza *Lavric împotriva României*

*Prin hotărârea din 14 ianuarie 2014, pronunțată în cauza **Lavric c. României** (cererea nr.22231/05), Curtea a constatat încălcarea art. 8 din Convenție prin faptul că instanța națională nu a sancționat afirmațiile calomnioase ale unui jurnalist la adresa reclamantei în legătură cu funcția sa de procuror.*

Rezumat și notă de **Vasile Bozeșan,**
 judecător, Judecătoria Alexandria

1. Situația de fapt

Reclamanta, procuror în cadrul Parchetului de pe lângă Tribunalul Neamț, a dispus trimiterea în judecată a unei persoane (A.B.), în baza unui rechizitoriu întocmit la data de 17 ianuarie 2000, sub aspectul săvârșirii infracțiunilor de fals în declarații și distrugere, iar la data de 20 septembrie 2001 Judecătoria Ploiești a condamnat-o pe A.B. la șase luni închisoare pentru fiecare infracțiune, sentință menținută de Tribunalul Prahova. Curtea de Apel Ploiești a admis recursul lui A.B. cu privire la infracțiunea de distrugere, constatând intervenită prescripția răspunderii penale cu privire la această infracțiune.

Un alt rechizitoriu emis de reclamantă împotriva lui A.B., la data de 25 iulie 2001, în cadrul unei alte proceduri, a fost infirmat de prim-procuror, dispunându-se scoaterea de sub urmărire penală.

La data de 7 februarie 2002, în cadrul procedurii disciplinare inițiate împotriva reclamantei, ca urmare a plângerii formulate de A.B., s-a reținut că reclamanta nu a săvârșit nicio abatere disciplinară.

La data de 13 februarie 2002 și respectiv la 22 februarie 2002, jurnalistul A.S. a publicat, în cadrul ziarului național R.L., două articole critice la adresa reclamantei în legătură cu activitatea acesteia în cadrul procedurilor judiciare desfășurate împotriva lui A.B.

Primul articol-intitulat „*Corupție judiciară. Procurorul L. a falsificat două rechizitorii! O persoană nevinovată a fost*

condamnată la închisoare” conținea referiri la falsificarea rechizitoriului din data de 25 iulie 2001 precum și la faptul că A.B. ar fi fost o persoană nevinovată, care a devenit victima acțiunilor de corupție ale reclamantei. În opinia jurnalistului, împrejurarea că rechizitoriul din 25 iulie 2001 a fost infirmat de procurorul ierarhic dovedește faptul că acesta a fost falsificat și că poate fi considerat un „rebut profesional”.

Tot în cuprinsul respectivului articol, în cadrul unei secțiuni intitulate „*Excludere din magistratură*”, jurnalistul a făcut referire la „*procurorul măsluitor*” care nu a reușit să trimită în judecată pe A.B. în baza „*rechizitoriului falsificat*”, cu trimitere la procedura disciplinară începută împotriva acestuia.

Al doilea articol, intitulat „*E.L. procurorul care falsifică rechizitorii*”, conținea afirmații privitoare la influența asupra reclamantei pe care ar fi avut-o o altă persoană S.E., direct interesată în cauza care a condus la condamnarea lui A.B. Potrivit jurnalistului, reclamanta ar fi primit de la S.E., în mod repetat, bunuri sub forma unor produse alimentare pe care S.E. le-ar fi adus la locuința reclamantei.

La data de 15 aprilie 2002 reclamanta a formulat plângere penală împotriva jurnalistului A.S. pentru săvârșirea infracțiunii de calomnie, solicitând și daune morale în cuantum de 1.000.000 lei (Rol).

Judecătoria Călărași l-a condamnat pe jurnalistul A.S. la plata unei amenzi penale în cuantum de 10.000.000 ROL, pentru infracțiunea de calomnie, iar societatea editoare a fost obligată în solidar cu jurnalistul la plata sumei de 300.000.000 ROL către reclamantă, cu titlu de daune morale, apreciind că, prin articolele sale, jurnalistul a depășit limitele criticii admisibile prevăzute de art.10 din Convenție.

Prin decizia din 28 decembrie 2004 Tribunalul Hunedoara a admis calea de atac și, după rejudecare, l-a achitat pe jurnalistul inculpat și a respins acțiunea civilă, reținând că jurnalistul doar a furnizat elemente privitoare la situația lui A.B., astfel cum acestea rezultau din actele dosarului.

Tribunalul a calificat afirmațiile jurnalistului din cuprinsul articolelor ca fiind judecări de valoare și a reținut că expresiile utilizate trebuie apreciate în legătură cu funcția presei într-o societate democratică de a comunica informații și idei privitoare la teme de interes general, cum ar fi cea a administrării justiției, aplicabilă în cauză, jurnalistul recurgând la doza de exagerare și provocare ce-i este recunoscută.

2. Asupra art. 8 din Convenție

Reclamanta, întemeiat pe prevederile art. 8 din Convenție, a invocat încălcarea dreptului la protecția reputației și demnității sale ca urmare a publicării articolelor din 13 și 22 februarie 2002 care nu au fost doar insultătoare și defăimătoare ci și scrise cu rea-credință.

Curtea a reiterat că, deși scopul art.8 din Convenție îl reprezintă protecția particularilor împotriva ingerințelor arbitrare ale autorităților publice, acesta impune statelor contractante obligații pozitive pentru asigurarea unei protecții efective a vieții private și de familie. Aceste obligații pozitive presupun adoptarea de măsuri apte să asigure respectul vieții private și de familie,

inclusiv în sfera relațiilor dintre particulari (cauza *Dickson c. Regatului Unit*, nr.44362/04, par.70).

Instanța de contencios european a considerat că în prezenta cauză sunt angajate obligațiile pozitive ale statului pe temeiul art. 8 din Convenție pentru asigurarea protecției efective a dreptului reclamantei la viață privată și, în special, a dreptului acesteia la protecția reputației sale. În acest sens, Curtea a reamintit că, pentru a atrage aplicabilitatea art. 8 din Convenție, un atac la onoarea sau reputația unei persoane trebuie să atingă un anumit nivel de gravitate și să se manifeste într-o manieră susceptibilă de a cauza un prejudiciu în exercitarea dreptului la respectul vieții private.

Curtea a subliniat că principiile vizând obligațiile pozitive sunt similare cu acelea referitoare la obligațiile negative ale statului, în sensul că trebuie asigurat un echilibru rezonabil între interesele aflate în conflict și anume între, pe de o parte, dreptul reclamantei la protecția reputației sale și, pe de altă parte, libertatea de exprimare a jurnalistului și a societății editoare.

În cauză, Curtea a reținut că articolele respective se refereau la activitatea profesională a reclamantei, în calitatea sa de procuror, funcție cu referire la care trebuie avut în vedere rolul său de a contribui la o bună administrare a justiției.

În acest context, Curtea a subliniat că nu există nici o îndoială că într-o societate democratică publicul este îndrituit să comenteze și să critice activitatea de administrare a justiției precum și persoanele oficiale implicate în aceasta. Însă această critică nu poate depăși anumite limite, tot astfel cum este în interesul general ca procurorii sau judecătorii să se bucure de încrederea publicului, ceea ce face necesar ca statul să îi protejeze de acuzații nefondate (*Lesnik c. Slovaciei*, nr.35640/97, par.54)

În cauză, Curtea a constatat că, în timp ce prima instanță națională a reținut că afirmațiile jurnalistului erau nefondate, instanța de control judiciar le-a calificat ca fiind simple judecăți de valoare.

Reamintind distincția clară dintre judecăți de valoare și imputarea unor fapte concrete, Curtea a subliniat că inclusiv în cazul în care o afirmație poate fi considerată ca o judecată de valoare, trebuie să existe o bază factuală suficientă să o susțină, în caz contrar aceasta fiind una excesivă (***Pedersen și Baadsgaard c. Danemarcei***, nr.49017/99, [MC], par.76)

Referindu-se la criticile aduse prin articolele respective, Curtea nu a fost convinsă că afirmațiile făcute de jurnalistul A.S. puteau fi considerate simple judecăți de valoare.

Curtea a constatat că articolele în cauză conțineau acuzații cu privire la o conduită nelegală și improprie a reclamantei în exercițiul funcției sale de procuror, care ar fi abuzat de prerogativele sale aducându-i lui A.B. acuzații de natură penală, în mod nelegal. De asemenea jurnalistul a mai afirmat că reclamanta a fost implicată în luare de mită și în falsificarea rechizitoriilor cu privire la A.B. Aceste acuzații reprezintă, în viziunea Curții, afirmarea unor fapte în legătură cu care instanța națională de ultim grad nu a solicitat dovezi relevante.

Curtea a apreciat că acuzațiile privitoare la pretinsele acte de corupție și incompetență ale reclamantei aveau un caracter grav putând afecta activitatea profesională a acesteia și distruge reputația sa.

În condițiile în care statutul de politician sau de figură publică a unei persoane nu exonerează pe autorul criticii de obligația de a furniza o bază factuală minimală în susținerea afirmațiilor sale, chiar în cazul în care alegațiile pot fi considerate simple judecăți de valoare și nu imputații de fapt, Curtea a remarcat

că prima instanță națională a reținut că nu exista vreo probă că reclamanta ar fi săvârșit vreo abatere disciplinară sau faptă penală în legătură cu activitatea sa profesională.

De asemenea Curtea a constatat că în cadrul procedurilor judiciare interne, jurnalistul nu a furnizat nici o probă suficientă prin care să susțină alegațiile sale. Mai mult, prim instanță a reținut că la momentul în care primul articol a fost publicat, jurnalistul a cunoscut faptul că primul rechizitoriu fusese menținut de instanța de fond tot astfel cum jurnalistul cunoștea că procedura disciplinară împotriva reclamantei era în curs de desfășurare. Curtea a subliniat că simplul fapt că al doilea rechizitoriu întocmit de către reclamantă a fost infirmat de procurorul ierarhic nu putea conduce la concluzia că reclamanta comisese o faptă penală.

Curtea nu a împărțit punctul de vedere al instanței naționale de control judiciar potrivit căreia jurnalistul doar a reprodus în articolele sale conținutul plângerii privind abaterea disciplinară a reclamantei formulate de A.B..

Curtea a constatat că jurnalistul, în articolele sale, nu s-a disociat față de poziția exprimată de A.B. în plângerea sa și nu a învederat că articolele sale reprezintă numai o reproducere a alegațiilor lui A.B., astfel că, prin acestea, jurnalistul le-a prezentat ca pe un adevăr obiectiv și nu ca afirmații ale unei terțe persoane.

De asemenea, Curtea a remarcat că acuratețea informațiilor nu a fost verificată înainte de a fi publicate iar reclamantei nu i-a fost oferită posibilitatea de a răspunde la acuzațiile ce i-au fost aduse prin presă.

În concluzie, Curtea a considerat că jurnalistul A.S. nu a făcut dovada că articolele critice au fost scrise cu diligența profesională care se impune jurnaliștilor ceea ce face să nu fie aplicabilă, în cauză,

doza de exagerare și provocare recunoscută, de regulă, jurnaliștilor.

Luând în considerare gravitatea particulară a alegațiilor cuprinse în articolele publicate, prin care s-au depășit limitele criticii admisibile, Curtea a reținut că motivele oferite de către instanța națională de control judiciar pentru protecția libertății de exprimare a jurnalistului A.B. și a publicației au fost insuficiente în raport cu dreptul reclamantei la protecția reputației sale.

A fost, astfel, încălcat art. 8 din Convenție.

3. Satisfacția echitabilă

Curtea a dispus ca statul român să plătească reclamantei, în termen de 3 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, suma de 4.500 EUR, cu titlu de daune morale.

Notă

În primul rând, trebuie remarcat că instanța de contencios european nu a împărtășit punctul de vedere al instanței naționale care a calificat afirmațiile

jurnalistului ca fiind simple judecăți de valoare și nu imputarea unor fapte concrete. Într-adevăr, alegațiile privitoare la pretinsa falsificare a unor rechizitorii sau la primirea de bunuri necuvenite sunt greu încadrabile în sfera judecăților de valoare.

Distincția dintre judecăți de valoare și imputarea unor fapte concrete este mai mult decât semantică, având consecințe decisive în planul probatorului necesar a fi furnizat în susținerea acestora.

În al doilea rând, trebuie reținut că statutul de politician sau de altă figură publică (în speță, procuror) al persoanei criticate nu exonerează pe autorul afirmațiilor de obligația de furniza o minimă bază factuală în sprijinul alegațiilor care pot afecta reputația persoanelor vizate.

Nu în ultimul rând, Curtea a nuanțat și întărit principiul potrivit căruia, chiar în cazul unor simple judecăți de valoare, autorul acestora va trebui să ofere un minimum de suport factual, în caz contrar chiar judecățile de valoare putând fi considerate excesive.

4. Decizia de inadmisibilitate din cauza *Agneta Majtenyi și Ildiko Majteneyi împotriva României*. Neîncălcarea principiului securității juridice în situația unei singure hotărâri judecătorești irevocabile pronunțate în sens contrar celei din cauza reclamantelor.

Rezumat de **Roxana Maria Călin**,
judecător, Tribunalul București

Prin decizia de inadmisibilitate din 3 decembrie 2013 din cauza *Agneta Majtenyi și Ildiko Majteneyi împotriva României* (cererea nr. 28285/05) s-a constatat neîncălcarea de Statul român a prevederilor art. 6 par. 1 și 14 din Convenție și a art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție, sub aspectul pretensei divergențe de jurisprudență, în materia anulării contractelor de vânzare-cumpărare încheiate în baza Legii nr. 112/1995.

Prezentarea deciziei

Petenții locuiau împreună cu mama lor într-un apartament închiriat de la stat într-un imobil naționalizat. În 1997 mama reclamantilor a cumpărat apartamentul de la stat, în baza Legii nr. 112/1995.

Subsecvent, fostul proprietar al imobilului naționalizat a formulat acțiune în anularea contractului și recuperarea posesiei. Prin o decizie irevocabilă din 7 februarie 2005, Curtea de Apel București a admis în parte acțiunea reclamantului

și a obligat pe petenți să predea posesia apartamentului către acesta, deși a apreciat că actul de vânzare-cumpărare încheiat era valabil. Curtea a reținut că imobilul naționalizat a fost preluat de Stat fără titlu și a acordat prevalență proprietarului inițial.

Petenții s-au plâns, în baza art. 6 par. 1 din Convenție, pentru încălcarea dreptului la un proces echitabil, deoarece aceeași Curte de Apel a emis o decizie contradictorie într-o cauză identică referitoare la o acțiune formulată împotriva altor cumpărători privind alt apartament din aceeași clădire naționalizată. De asemenea, s-au plâns, în baza art. 1 Protocolul nr. 1 adițional la Convenție, de pierderea dreptului lor de proprietate, câtă vreme instanțele naționale i-au obligat să predea reclamantului posesia apartamentului. Totodată, au invocat discriminarea în baza art. 14 coroborat cu art. 6 par. 1 din Convenție, argumentată de faptul că aceeași Curte de Apel a pronunțat decizii contradictorii într-un dosar identic înregistrat împotriva cumpărătorilor unui apartament din aceeași clădire naționalizată.

Curtea a reiterat că nu intră în atribuțiile sale să se pronunțe asupra erorilor de fapt ori drept ale instanțelor naționale, decât dacă și în măsura în care aceste erori au înfrânt drepturile și libertățile protejate de Convenție (**García Ruiz c. Spaniei**, cererea nr. 30544/96, par. 28). Revine în primul rând autorităților naționale, în speță instanțelor, să rezolve problemele de interpretare a legislației naționale. Rolul Curții este de a verifica dacă efectele unei asemenea interpretări au fost compatibile cu prevederile Convenției, dacă acestea au fost în mod evident arbitrării, când Curtea poate pune în discuție interpretarea legii naționale de către instanțele naționale (**Nejdet Şahin și Perihan Şahin c. Turciei**, hotărârea din 20 octombrie 2011, nr. 13279/05, par. 49-50).

Divergențele de jurisprudență pot apărea între instanțe ca parte a procesului de interpretare a prevederilor legale prin aplicarea prevederilor la situațiile concrete. Asemenea divergențe se pot ivi în cadrul aceleiași Curți. Această situație, în sine, nu poate fi considerată contrară Convenției.

În vederea stabilirii condițiilor în care deciziile contradictorii ale instanțelor naționale aduc atingere dreptului la un proces echitabil, garantat de art. 6 par. 1 din Convenție, Curtea va trebui să examineze dacă există „divergențe profunde și persistente” în jurisprudența instanțelor naționale (**Albu și alții c. României**, par. 34, hotărârea din 10 mai 2012).

În cauză, Curtea a notat că petenții au depus doar o copie a unei singure decizii contradictorii a Curții de Apel privind anularea unor contracte încheiate în baza Legii nr. 112/1995.

În asemenea circumstanțe, nu se poate afirma că a existat o divergență profundă și persistentă în cauze relevante. Având în vedere acest aspect, Curtea nu a identificat niciun motiv să examineze dacă legea națională conține prevederi pentru soluționarea acestor divergențe, dacă aceste prevederi au fost aplicate și dacă au avut efect.

Curtea a adăugat că această cauză trebuie distinsă de cauza **Tudor Tudor c. României**, în care a observat că aceeași Curte de Apel a pronunțat interpretări contradictorii privitoare la relevanța bunei-credințe în încheierea contractelor cu Statul, însă în prezenta cauză nu a existat nicio dovadă a unor decizii contradictorii. De asemenea, în cauza **Tudor Tudor**, Curtea a stabilit că principiul securității juridice a fost încălcat ca urmare a intervenției Procurorului General în dosar, prin formularea unei căi extraordinare de atac care în sine a încălcat principiul menționat.

Curtea a reținut, în fine, că petenții din cauza prezentă au beneficiat de o procedură contradictorie în care au avut posibilitatea să aducă dovezile pe care le considerau necesare și să prezinte argumentele lor, în mod corespunzător examinate de instanțe. În același timp, concluziile instanțelor și interpretarea legii

naționale nu au putut fi apreciate ca fiind în mod manifest arbitrare ori nerezonabile.

Pentru toate aceste considerații, Curtea a considerat că plângerea petenților este în mod vădit nefondată și trebuie respinsă ca inadmisibilă, în temeiul art. 35 par. 3 și 4 din Convenție.

5. Decizia de inadmisibilitate din cauza *Sindicatul Pro Asistență Socială împotriva României*. Neîncălcarea art. 6 par. 1 din Convenție, ca urmare a refuzului Curții de Apel Timișoara de a trimite o întrebare preliminară Curții de Justiție a Uniunii Europene.

Rezumat de **Dragoș Călin**,
judecător, Curtea de Apel București

Prin decizia de inadmisibilitate din 6 martie 2014, din cauza *Sindicatul Pro Asistență Socială împotriva României* (cererea nr. 24456/13), s-a constatat neîncălcarea de Statul român a prevederilor art. 6 par. 1 din Convenție, ca urmare a refuzului Curții de Apel Timișoara de a trimite o întrebare preliminară Curții de Justiție a Uniunii Europene.

Prezentarea deciziei

În luna mai 2011, *Sindicatul Pro Asistență Socială*, în numele membrilor săi, a introdus o acțiune împotriva autorităților locale și a Direcției județene pentru protecția copilului, solicitând obligarea, în principal a acesteia din urmă, la plata către membrii de sindicat a unei indemnizații compensatorii. S-a arătat că, impunându-se obligația continuității serviciului pentru asistenții maternali, acestora le-a fost negat dreptul la perioade minime de concediu și de odihnă. Sindicatul apreciază că, la fel ca alți profesioniști care fac obiectul unor constrângeri de serviciu, și asistenții maternali ar trebui să primească o compensație pentru concedii și zilele de sărbătoare de care nu s-au putut bucura. Pârâții s-au opus, menționând că această continuitate a furnizării serviciilor impusă

asistenților maternali reprezenta o obligație specifică plasamentului familial, cât timp copilul dat în plasament trebuia să fie pe deplin integrat în familia gazdă și tratat în mod egal cu ceilalți membri ai familiei.

Prin sentința din 25 noiembrie 2011, Tribunalul Timiș a respins acțiunea. Instanța a considerat că obligația de integrare a copilului plasat în familia gazdă și tratamentul în mod egal cu alți membri ai familiei asistentului maternal presupuneau inclusiv petrecerea concediului împreună cu copilul plasat, cu excepția situației în care conducerea direcției dispunea altfel. Întrucât această obligație era inerentă serviciului, instanța a constatat că nicio dispoziție legală nu acorda dreptul la despăgubiri. Mai mult, membrii de sindicat nu au urmat procedura prevăzută de H.G. nr. 679/2003 și nu au solicitat conducerii permisiunea de a-și lua concediu fără a-i avea lângă aceștia pe copiii dați în plasament.

Reclamantul a formulat recurs, invocând faptul că art. 10 alin. 1 lit. f din H.G. nr. 679/2003 era contrar Directivei 2003/88/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 noiembrie 2003 privind anumite aspecte ale organizării timpului de lucru. Directiva stabilea o perioadă

minimă de repaus zilnic, un repaus săptămânal și un concediu anual; astfel, în speță, obligația de a asigura continuitatea serviciului golea de conținut aceste standarde.

S-a solicitat formularea unei trimiteri preliminare la Curtea de Justiție a Uniunii Europene pentru a se răspunde „dacă un concediu petrecut alături de copilul aflat în plasament constituie timp de lucru” în sensul directivei anterior menționate.

Prin încheierea din 2 octombrie 2012, Curtea de Apel Timișoara a respins cererea de sesizare a Curții de Justiție a Uniunii Europene. În motivare, s-a amintit, în primul rând, faptul că instanțele ale căror decizii nu sunt supuse recursului se bucură de aceeași apreciere ca și orice alte instanțe naționale în ceea ce privește întrebarea dacă o hotărâre referitoare la un aspect al dreptului Uniunii Europene este necesară sau nu pentru soluționarea cauzei. În al doilea rând, Directiva 2003/88/CE nu se aplică anumitor activități enumerate la art. 2 din Directiva 89/391/CEE din 12 iunie 1989 privind introducerea de măsuri pentru promovarea îmbunătățirii securității și sănătății lucrătorilor la locul de muncă. În cele din urmă, art. 2 din ultima directivă indica faptul că nu era aplicabilă atunci când caracteristicile inerente ale anumitor activități specifice funcției publice se împotriveau în mod obligatoriu. Cu toate acestea, Curtea de Apel Timișoara a constatat că, prin rolul care le este atribuit prin H.G. nr. 679/2003, respectiv protecția minorilor aflați în plasament familial, asistenții maternali exercitau o activitate specifică funcției publice, care, din cauza particularității sale, se opunea aplicării Directivelor 89/391/CEE și 2003/88/CE. Considerând că asistenții maternali au fost excluși din domeniul de aplicare al acestor directive, Curtea de Apel Timișoara a considerat că întrebarea nu era relevantă și a refuzat să efectueze trimiterea preliminară.

Printr-o decizie definitivă și irevocabilă pronunțată la 9 octombrie 2012, Curtea de Apel Timișoara a respins recursul reclamantei și a confirmat hotărârea pronunțată în primă instanță.

Asupra art. 6 par. 1 din Convenție

Invocând art. 6 par. 1 din Convenție, reclamantul s-a plâns de refuzul Curții de Apel Timișoara de a trimite o întrebare preliminară Curții de Justiție a Uniunii Europene.

Principiile generale pentru a verifica dacă refuzul instanțelor interne de a trimite întrebări preliminare a fost sau nu conform art. 6 par.1 din Convenție au fost rezumate în hotărârea pronunțată în cauza *Ullens de Schooten și Rezabek c. Belgiei* (cererile nr. 3989/07 și 38353/07) la 20 septembrie 2011 și, mai recent, în cauza *Krikorian c. Franței*, cererea nr. 6459/07, par. 18 și 19, decizia de inadmisibilitate din 26 noiembrie 2013.

Curtea a reținut că le revine în primul rând autorităților naționale, în mod special instanțelor judecătorești, sarcina de a interpreta și de a aplica dreptul intern, după caz, în conformitate cu dreptul Uniunii Europene, rolul Curții limitându-se la a verifica compatibilitatea cu Convenția a efectelor hotărârilor lor (*Streletz, Kessler și Krenz c. Germaniei*, hotărârea Marii Camere din 22.01.2001, cererile nr. 34044/96, 35532/97 și 44801/98, pct. 49, *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Birketi c. Irlandei*, hotărârea Marii Camere din 30.06.2005, cererea nr. 45036/98, par. 143).

Pe de o parte, Convenția nu garantează, ca atare, dreptul ca o întrebare să fie trimisă cu titlu preliminar de către instanța internă în fața unei alte instanțe, națională sau supranațională (*Coëme și alții c. Belgiei*, nr.32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 și 33210/96, par. 114). Pe de altă parte, dacă, într-un sistem juridic dat, alte surse de drept rezervă un domeniu juridic la aprecierea unei instanțe și instituie pentru celelalte

instanțe interne obligația de a-i prezenta cu titlu preliminar întrebările care li se aduc, este în logica unui astfel de mecanism ca înainte de a da curs unei cereri de trimitere cu titlu preliminar, aceste instanțe interne să verifice dacă este determinant, pentru examinarea litigiului în legătură cu care au fost sesizate, să se răspundă la întrebarea adresată.

Curtea a arătat că miza punerii în aplicare a paragrafului al treilea al art. 234 din Tratatul de instituire a Comunității Europene (în prezent art. 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene) este, cum a subliniat Curtea de Justiție, „buna aplicare și interpretarea uniformă a dreptului comunitar în toate statele membre”, această dispoziție vizând mai precis să „evite stabilirea unor divergențe de jurisprudență în interiorul Comunității cu privire la problemele de drept comunitar”.

În cazul în care există un mecanism de trimitere preliminară, Curtea nu exclude ca refuzul unei instanțe interne de a adresa o întrebare preliminară să poată, în anumite circumstanțe, să afecteze echitatea procedurii – chiar dacă instanța menționată nu se pronunță în ultimă instanță. Astfel stau lucrurile în cazul în care refuzul se dovedește a fi arbitrar, adică atunci când intervine refuzul în timp ce normele aplicabile nu prevăd nicio excepție de la principiul de trimitere preliminară sau de organizare a acestuia, în cazul în care refuzul se bazează pe alte motive decât cele care sunt prevăzute de aceste norme și în cazul în care acesta nu este motivat corespunzător în privința acestora. Astfel, art. 6 par. 1 pune în acest context în sarcina instanțelor interne o obligație de motivare cu privire la dreptul aplicabil a deciziilor prin care acestea refuză să adreseze o întrebare preliminară, cu atât mai mult când dreptul aplicabil nu admite un astfel de refuz decât cu titlu de excepție.

În acest context, hotărârea preliminară a Curții de Justiție a Uniunii Europene, Curtea a amintit, cu toate acestea, în decizia *Stichting Mothers of Srebrenica* și alții, par.174, că, dacă art. 6 par. 1 obligă instanțele să își motiveze deciziile, această cerință nu poate fi înțeleasă ca necesitând un răspuns detaliat la fiecare argument. Mai mult, Curtea reiterează că nu este necesar să se verifice dacă argumentele au fost abordate în mod adecvat (a se vedea *Van de Hurk c. Olandei*, 19 aprilie 1994, par. 61 și *Perez c. Franței* [MC], nr. 47287/99, par. 81-82).

În prezenta cauză, Curtea observă că, în sprijinul cererii de efectuare a unei trimiteri preliminare, reclamantul a invocat contrarietatea legislației interne cu privire la asistenții maternali cu Directiva 2003/88/CE în ce privește perioadele minimale de repaus și concediu.

Curtea a observat că instanța de recurs era ultima jurisdicție națională chemată să soluționeze cauza, și, prin urmare, era ținută, în principiu, să efectueze trimiterea preliminară la Curtea de Justiție a Uniunii Europene, dar a refuzat, considerând că întrebarea ridicată de reclamant nu era relevantă, asistenții maternali fiind excluși din domeniul de aplicare al acestor directive, deoarece exercitau o activitate specifică funcției publice, care, din cauza particularității sale, se opunea aplicării Directivelor 89/391/CEE și 2003/88/CE.

Grație cunoașterii directe a condițiilor și nevoilor locale în domeniul protecției copiilor, instanțele naționale sunt mai bine plasate decât judecătorul supranațional pentru a se pronunța cu privire la natura juridică a utilizării asistenților maternali. Curtea a apreciat că recurentul contestă interpretarea dată de Curtea de Apel Timișoara prevederilor referitoare la domeniul de aplicare al Directivei 2003/88/CE, pe care o consideră eronată. Cu toate acestea, Curtea reține că este vorba despre un domeniu care se află în afara

jurisdicției sale (a se vedea *Ullens de Schooten și Rezabek c. Belgiei*, precitată, par.66).

Curtea constată că răspunzând în acest mod argumentelor reclamantului, Curtea de Apel Timișoara a motivat suficient, în raport de art. 6 din Convenție, refuzul de a efectua o trimitere preliminară la Curtea de Justiție a Uniunii Europene.

Plângerea reclamantului este în mod vădit nefondată, motiv pentru care a fost respinsă, ca inadmisibilă, în temeiul art. 35 par. 3 și par. 4 din Convenție.

Cu privire la celelalte pretense încălcări

Invocând art. 6 par. 1 din Convenție și art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție, reclamantul s-a plâns de faptul

că instanțele naționale au realizat o interpretare eronată a dreptului intern și a dreptului Uniunii Europene. Mai mult decât atât, invocând art. 14 din Convenție, reclamantul a pretins discriminarea membrilor săi asistenți maternali în raport de colegii lor care lucrează în alte județe ale căror acțiuni similare au fost admise.

Având în vedere toate materialele aflate în posesia sa și în măsura în care aceste plângeri intră în competența sa, Curtea a constatat că nu există nici o aparență de încălcare a drepturilor și libertăților prevăzute de aceste dispoziții.

Ca atare, plângerea reclamantului este în mod vădit nefondată, motiv pentru care a fost respinsă, ca inadmisibilă, în temeiul art. 35 par. 3 și par. 4 din Convenție.

6. Hotărârea din cauza *Baka împotriva Ungariei*. Schimbarea reclamantului din funcția de Președinte al Curții Supreme a Ungariei, prin norme tranzitorii ale noii legi fundamentale, adoptate de Parlament, în urma exprimării de către acesta a unor opinii critice față de reformele constituționale și legislative ce vizau sistemul judiciar și statul de drept, constituie o încălcare a libertății de exprimare.

Rezumat și notă de judecător dr. **Gabriel Caian**,
**M.A.E. – Direcția Agentul Governamental
pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului**

Circumstanțele cauzei:

În această cauză, reclamantul Andras Baka s-a plâns sub aspectul încălcării dreptului de acces la un tribunal – prin prisma articolului 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale (Convenția) -, prin aceea că măsura încetării mandatului de Președinte al Curții Supreme nu a putut fi contestată și supusă unei analize judiciare efective. De asemenea, reclamantul s-a plâns de încălcarea libertății sale de exprimare – prin prisma articolului 10 din Convenție -, prin aceea că a fost înlocuit din cauza atitudinii sale critice legate de anumite chestiuni ce vizau independența sistemului judiciar maghiar, reflectate în noua Constituție a Ungariei și/sau în legislația subsecventă.

În fapt, reclamantul, ca președinte al Curții Supreme de Justiție din Ungaria, ales de Parlamentul Ungariei conform legii în vigoare în 2009, pe un mandat de 6 ani, a avut comentarii critice referitoare la câteva demersuri și inițiative la nivel legislativ, astfel:

În legătură cu legea ce dădea posibilitatea redeschiderii unor proceduri finalizate cu hotărâri definitive pentru fapte comise în timpul dispersării demonstranților în cursul anului 2006, reclamantul a exprimat critici în mod public. Totodată, prin purtătorul de cuvânt al Curții Supreme, s-a manifestat un punct de vedere în sensul că astfel de norme ar fi neconstituționale.

În al doilea rând, în legătură cu dispoziția constituțională în baza căreia

se reducea vârsta de pensionare a judecătorilor de la 70 la 62 de ani, reclamantul a adresat scrisori diversilor actori cu atribuții în procesul de adoptare a Constituției (președinte al republicii, prim-ministru, președinte al forului legislativ), în care s-a subliniat riscul pe care o astfel de măsură îl implica (pensionarea bruscă a unui număr semnificativ de persoane în 2012, aproximativ a zecea parte din numărul total al judecătorilor, implicații asupra independenței și inamovibilității acestora etc.)

În ziua dezbaterii amendamentului respectiv, reclamantul a adresat o nouă scrisoare prim-ministrului în care arăta că propunerea respectivă era umiltoare, nejustificată, chiar discriminatoare pentru judecătorii vizați, aducând atingere independenței și inamovibilității lor. După adoptarea amendamentului, reclamantul în calitate de Președinte al Consiliului Național Judiciar maghiar a dat publicității un comunicat destinat atât publicului maghiar, cât și organismelor Uniunii Europene, în care a reiterat poziția sa critică față de modificările survenite.

În al treilea rând, la solicitarea reclamantului, secția penală a Curții Supreme a redactat o analiză a unor amendamente ce vizau legislația procesual penală din Ungaria. Având în vedere că observațiile și propunerile judecătorilor nu au fost luate în considerare de forul legislativ, s-a apelat la procedura de control constituțional, iar Curtea Constituțională maghiară a declarat respectivelor norme de modificare ca neconstituționale.

În fine, reclamantul a exprimat opinii critice în legătură cu alte legi aflate în proces de adoptare, cea privind organizarea și funcționarea instanțelor, respectiv cea privind statutul și salarizarea judecătorilor. La finalul anului 2011 reclamantul a avut o intervenție în plenul Parlamentului în legătură cu aceste aspecte.

Înlocuirea din funcție a reclamantului

Legea fundamentală, adoptată la 25 aprilie 2011 stabilea că instanța supremă

ungară va fi Kuria, nume tradițional pentru instituția Curții Supreme. Normele tranzitorii ale Constituției stabileau că mandatele Președintelui Curții Supreme, Președintelui Consiliului Național Judiciar, respectiv ale membrilor acestui consiliu vor înceta odată cu intrarea în vigoare a noii Constituții.

Data intrării în vigoare a noii legi fundamentale a fost stabilită pentru 1 ianuarie 2012, dată la care a încetat mandatul de președinte al reclamantului, cu aproximativ trei ani și jumătate înainte de expirarea normală a mandatului de 6 ani ce-i fusese încredințat de Parlament în 2009. Totodată, prin modificarea legii de organizare și funcționare a instanțelor, reclamantul a încetat să mai fie eligibil pentru o asemenea funcție, prin introducerea unui criteriu ce stabilea vechimea de cel puțin 5 ani ca judecător a candidatului. În consecință, au fost alese de Parlament alte două persoane pentru funcțiile de Președinte al Kuriei, respectiv de Președinte al nou înființatului Oficiu Național pentru Justiție.

Modificările la nivel legislativ și constituțional din Ungaria au atras atenția organismelor Uniunii Europene. În urma demarării unei proceduri accelerate de *infringement* față de Ungaria, *inter alia*, pe problema independenței justiției. Comisia Europeană a sesizat Curtea de Justiție a Uniunii care, printr-o decizie din 6 noiembrie 2012, a reținut încălcarea de către statul maghiar a Directivei 2000/78/EC din 27 noiembrie 2000 referitoare la tratamentul nediscriminatoriu al salariaților.

De altfel, printr-o decizie din 16 iulie 2012, Curtea Constituțională a Ungariei declarase ca neconstituționale dispozițiile interne referitoare la pensionarea obligatorie a judecătorilor la vârsta de 62 de ani.

În legătură cu încetarea (în condiții similare cu cele în care s-a aflat reclamantul) a mandatului de 6 ani al

Vicepreședintelui Curții Supreme, Curtea Constituțională s-a pronunțat printr-o decizie din 19 martie 2013, reținând cu un vot de 8 contra 7 că nu a existat o încălcare a legii fundamentale a Ungariei. Oricum, majoritatea fragilă cu care s-a luat decizia și argumentele exprimate în opinia separată au constituit ele însele puncte de plecare pentru analiza afectuată de Curtea Europeană.

În drept, Curtea de la Strasbourg a constatat următoarele:

Sub aspectul dreptului de acces la un tribunal - **art. 6 din Convenție** -, a reiterat faptul că acest articol asigură oricărei persoane dreptul de a i se analiza orice plângere vizând drepturi și obligații civile de către o instanță independentă. Din acest punct de vedere, articolul 6 implică « dreptul la un tribunal », iar dreptul de acces la un astfel de tribunal sau instanță constituie și el un aspect al domeniului de protecție al art. 6 (a se vedea cauza *Golder c. Marii Britanii*, hotărârea din 21 Februarie 1975).

În speță, Curtea a constatat că judecătorii din Ungaria, cei de la Curtea Supremă, inclusiv președintele, nu sunt excluși în mod expres de la dreptul de acces la un tribunal. Ba chiar legea internă stabilește dreptul persoanelor cu funcții de conducere în sistemul judiciar de a contesta în fața unui organism specializat o eventuală înlocuire din funcție.

Totuși, Curtea a constatat că exercitarea dreptului reclamantului de acces la un tribunal, în fața căruia să conteste înlocuirea sa din funcția de Președinte al Curții Supreme, a fost împiedicată nu atât printr-o dispoziție expresă, cât prin faptul că încetarea mandatului său a fost prevăzută în chiar normele tranzitorii ale legii fundamentale. Astfel, dacă vicepreședintele avea posibilitatea contestării încetării mandatului său în fața Curții Constituționale (ceea ce s-a și întâmplat), reclamantul nu avea nici măcar această posibilitate.

Mai mult, observând că autoritățile maghiare nu au făcut dovada existenței primului criteriu din cele expuse pe larg în cauza *Vilho Eskelinen și alții c. Finlandei* [GC], no. 63235/00), respectiv nu a probat faptul că restrângerea dreptului de acces la un tribunal s-a făcut „într-un domeniu ce implică exercițiul unor prerogative discreționare legate de suveranitatea statului, ce prevalează în fața intereselor indivizilor”, a conchis că a existat o încălcare a art. 6 din Convenție.

Sub aspectul libertății de exprimare, Curtea a constatat că statutul de care reclamantul s-a bucurat, acela de Președinte al Curții Supreme, nu-l priva de protecția **articolului 10 din Convenție**. Mai mult, având în vedere importanța din ce în ce mai mare a principiului separației puterilor în stat și de importanța apărării independenței justiției, orice imixtiune în libertatea de exprimare a unui judecător aflat într-o poziție ca cea a reclamantului cere o analiză atentă și minuțioasă din partea Curții.

În primul rând, s-a analizat dacă măsura contestată poate fi considerată o imixtiune în libertatea de exprimare - ca „formalitate, condiție, restricție sau sancțiune”-, sau dacă ea se înscrie în sfera dreptului de acces la o funcție publică, drept neprotejat de Convenție.

Cu trimitere la cauza *Wille c. Liechtenstein* (hotărârea din 28 octombrie 1999) Curtea a reamintit că anunțarea intenției de a nu prelungi mandatul reclamantului de către Prințul Liechtensteinului a constituit o sancțiune a exercitării anterioare de către reclamantul din acea cauză a libertății de exprimare (§ 50).

De asemenea, în cauza *Kudeshkina c. Rusiei* (hotărârea din 26 februarie 2009), Curtea a reținut că decizia de a o exclude pe reclamantă din magistratură a fost determinată de declarațiile sale anterioare din mass-media.

Revenind la situația din prezenta cauză, ceea ce s-a dorit a se determina a

fost în ce măsură mandatul reclamantului de Președinte al Curții Supreme a încetat strict ca urmare a reorganizării sistemului judiciar în Ungaria sau, așa cum a susținut reclamantul, ca urmare a părerilor exprimate de acesta în legătură cu reforma legislativă ce afecta sistemul judiciar.

Curtea a constatat că introducerea amendamentului privind încetarea mandatului reclamantului, alături de introducerea unui nou criteriu pentru această funcție, pe care reclamantul nu-l îndeplinea, au fost realizate în Parlament după ce acesta își exprimase opiniile asupra reformei legislative, iar amendamentele au fost adoptate într-un termen extrem de scurt.

Curtea nu a fost convinsă nici de argumentul Guvernului pârât cum că măsura respectivă a reprezentat o consecință a faptului că atribuțiile președintelui noii Kuria au fost separate de cele ale Președintelui Consiliului Național de Justiție, deoarece reforma instituțională respectivă nu era suficientă spre a explica și justifica încetarea mandatului reclamantului la data intrării în vigoare a noii legi fundamentale. De altfel, nici abilitățile manageriale ale reclamantului, nici comportamentul său profesional nu a fost pus în discuție în fața autorităților interne, spre a justifica o asemenea măsură (*a contrario*, cauza *Harabin c. Slovaciei*, decizia din 29 iunie 2004)

Astfel, Curtea a considerat că succesiunea faptelor se coroborează cu versiunea reclamantului asupra evenimentelor, în sensul că încetarea prematură a mandatului său nu a constituit rezultatul justificat al unei reorganizări și restructurări a Curții Supreme, ci a fost determinate de exprimarea de către reclamant, în calitatea pe care o avea, a opiniilor sale critice față de reformele legislative și constituționale. De aceea, s-a apreciat că încetarea cu trei ani și jumătate mai devreme a mandatului de

Președinte al Curții Supreme a constituit o ingerință în libertatea de exprimare, în forma protejată de art. 10 din Convenție.

Continuând analiza, Curtea a constatat că această restrângere era „prevăzută de lege” și urmarea un „scop legitim”. Totuși, s-a apreciat că măsura nu a fost una „necesară într-o societate democratică” pentru mai multe motive.

Mai întâi, Curtea a reamintit importanța pe care o acordă funcției deținute de reclamant și opiniilor pe care acesta le-a exprimat în legătură cu buna funcționare a justiției, chestiuni de interes public. Chiar dacă astfel de declarații au implicații politice, judecătorii nu pot fi împiedicați să se implice în dezbaterile pe aceste subiecte, așa cum s-a arătat în practica anterioară a Curții.

Mai mult, instanța europeană a apreciat că pentru reclamant nu era doar un drept, ci și o obligație, ca Președinte al Curții Supreme, să exprime opinii în legătură cu reforma sistemului judiciar, după o consultare a celorlalte instanțe din Ungaria. De altfel, este de domeniul evidenței că reclamantul a utilizat prerogativele sale pentru a ataca la Curtea Constituțională o parte dintre dispozițiile problematice și de a-și exprima criticile chiar în fața forului legislativ, în cursul dezbaterilor parlamentare. Nu există nici un indiciu cum că părerea exprimată de reclamant ar fi fost mai mult decât o critică din perspectivă strict profesională, sau că ar fi conținut atacuri personale gratuite sau insulte.

În ceea ce privește proporționalitatea măsurii, s-a constatat că mandatul de Președinte al Curții Supreme a fost redus cu trei ani și șase luni și că, deși reclamantul a rămas judecător al Kuriei, a pierdut importante beneficii pe care funcția în care fusese ales pentru șase ani i le conferea.

Curtea a amintit că teama de sancțiuni poate avea un efect descurajator pentru judecătorii în a-și exprima punctele de

vedere cu privire la alte instituții publice sau politici publice. Acest efect descurajator, care joacă în detrimentul societății în ansamblul său, este de asemenea un element legat de proporționalitatea sancțiunii impuse.

Echitatea procedurilor interne și garanțiile oferite constituie și ele criterii de luat în calcul la evaluarea existenței unei încălcări a libertății de exprimare. Or, așa cum s-a arătat în analiza plângerii reclamantului prin prisma art. 6 din Convenție, acestuia i s-a refuzat dreptul de acces la un tribunal, plângerea sa nefăcând obiectul unui remediu intern eficient.

În consecință, Curtea a considerat că imixtiunea în libertatea de exprimare a reclamantului nu a fost una necesară într-o societate democratică și, pe cale de consecință, s-a constatat existența unei încălcări a art. 10 din Convenție.

Notă:

Aceasta nu este, în mod evident, prima hotărâre pronunțată de instanța europeană în legătură cu libertatea de exprimare a magistraților. Analiza poate fi făcută într-un context mai amplu, al libertății de exprimare a funcționarilor publici, dar acest lucru necesită un studiu mai amplu. Strict sub aspectele ce ne interesează în acest material, merită amintite câteva cauze în care Curtea a avut deja prilejul să tranșeze dacă a existat sau nu o încălcare a libertății de exprimare a magistraților.

Astfel, în cauza *Wille c. Liechtenstein*, amintită anterior, reclamantul, fost membru al Guvernului, a fost numit de către Prințul Regatului Liechtenstein Președinte al Curții Administrative din Liechtenstein. În urma unei conferințe în care a expus un punct de vedere contrar viziunii Prințului despre atribuțiile constituționale ale instituțiilor fundamentale ale statului, acesta a refuzat să-i prelungească mandatul. Curtea a constatat, mai întâi că o astfel de decizie, luată ca reacție

la exprimarea unor opinii de către reclamant, constituie o ingerință în libertatea de exprimare, iar analiza ulterioară a dus la concluzia că ingerința nu a fost una legitimă, în condițiile alineatului 2 al articolului 10.

În cauza *Kudeshkina c. Rusiei*, reclamanta, judecător la o instanță din Moscova, a participat la judecarea unei cauze sensibile (Zaytzev), în care inculpat era un fost ofițer de poliție, acuzat de purtare abuzivă într-un dosar cu fraude financiare importante, în care păreau a fi implicați și oficiali de rang înalt.

În urma unor schimburi de păreri contradictorii cu procurorul de caz și după o verificare din partea președintelui instanței, cu o tenta vădită de intimidare, reclamantei i s-a luat dosarul.

Ulterior, reclamanta s-a suspendat din funcție și a participat la alegerile parlamentare, în cursul cărora a prezentat un proiect de reformare a sistemului judiciar. Nefiind aleasă în forul legislativ, a revenit în sistem. În același timp, o acțiune disciplinară a fost pornită împotriva sa pentru declarațiile din timpul campaniei vizând lipsa de independență a justiției, unele chiar despre presiunea exercitată în cauza Zaytzev, amintită. În final, reclamanta este exclusă din magistratură pentru declarațiile din campanie. Soluția de excludere este menținută în fața instanțelor de judecată, inclusiv a instanței supreme.

Instanța europeană a apreciat că sancțiunea excluderii pentru afirmațiile critice legate de modul în care funcționează sistemul de justiție din Rusia a fost o măsură disproporționată, cu efect descurajator pentru persoanele care ar dori să își exprime puncte de vedere pe teme de interes public (modul cum funcționează justiția fiind, neîndoielnic, o astfel de temă).

Pe de altă parte, în cauza *Harabin c. Slovaciei*, s-a apreciat că plângerea era vădit neîntemeiată.

În fapt, reclamantul fusese ales în 1998 Președinte al Curții Supreme slovace. În cursul anului 2000, Ministerul Justiției a întocmit un raport solicitând revocarea reclamantului din funcția deținută dintr-o serie de motive (faptul că nu a inițiat procedura disciplinară în cazul unui coleg care a atacat un înalt funcționar din MJ, faptul că a susținut criterii netransparente de promovare la Curtea Supremă și a pretins în mod fals că avea susținerea majorității magistraților în privința amendamentelor la Constituție etc.)

Reclamantul s-a plâns în fața Curții Constituționale cu privire la încălcarea libertății sale de exprimare. Instanța constituțională slovacă a respins ca inadmisibilă sesizarea. Consiliul Judiciar, pe de altă parte, a respins moțiunea de revocare a sa, astfel încât reclamantul și-a dus mandatul până la capăt, în 2005 redevenind judecător de scaun.

În această situație, Curtea Europeană a reținut că nu a existat o ingerință în libertatea de exprimare care să necesite o analiză a condițiilor pentru ca ingerința să fie legitimă, prin prisma alineatului 2 al art. 6 din Convenție.

Ceea ce aduce nou cauza *Baka c. Ungariei* este analiza raporturilor deseori dificile între puterea judecătorească, prin reprezentanții săi de vârf, și celelalte puteri ale statului în contextul unei reforme constituționale, ce implică o reformă a sistemului judiciar. Remarca pe care instanța europeană o face este aceea că principiul separației puterilor în stat este din ce în ce mai important, iar libertatea de exprimare a judecătorilor trebuie tratată cu maximă atenție în vederea întăririi supremației legii (paragraful 88).

Apoi, trebuie remarcat faptul că hotărârea instanței europene se adaugă unor demersuri și măsuri politice, diplomatice și chiar judiciare luate la nivelul Uniunii Europene și Consiliului

Europei în legătură cu reforma constituțională și legislativă dintr-un stat membru. Astfel, se fac referiri ample la opiniile Comisiei de la Veneția (la finalul plenarei din 17-18 iunie 2011, CDL-AD(2011)016), Comisarului pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei (comunicatul de presă din 12 ianuarie 2012), Comitetului Miniștrilor (recomandarea CM/Rec(2010)12), respectiv Adunării Parlamentare (opinia AS/Mon(2013)08 din 25 aprilie 2013 a Comisiei pentru respectarea obligațiilor și angajamentelor de către statele membre).

Totodată, s-a făcut referire la reacțiile și opiniile de la nivelul Uniunii Europene: rezoluția Parlamentului European din 16 Februarie 2012 cu privire la recente evoluții din Ungaria 2012/2511(RSP) și, mai cu seamă, procedura de *infringement* accelerată inițiată de Comisia Europeană și continuată în fața Curții de Justiție de la Luxembourg. Dacă hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene din 6 noiembrie 2012 privea conformitatea unor norme ale noii legislații maghiare cu normele europene, în legătură cu care reclamantul chiar își manifestase public punctul de vedere, hotărârea CEDO vizează tocmai maniera onestă și legitimă în care a fost manifestată critica ce viza reforma constituțională din Ungaria, cu consecința schimbării sale din funcție, prin norme tranzitorii ale înseși legii fundamentale, astfel încât reclamantul să nu poată contesta măsura la nivel intern, în fața unui tribunal independent.

Dintr-o perspectivă mai generală, este o situație tipică în care supremația legii (statul de drept) este subminată chiar cu ajutorul legii. De aceea, ingeniozității cu care se acționează, deseori, pentru subminarea puterii judecătorești trebuie să i se răspundă ferm și la fel de ingenios. Paleta largă de mijloace cu care a fost apărută supremația legii în acest caz îl face să fie aproape un caz-școală.

7. Neîncălcarea libertății de circulație a unui minor căruia i s-a interzis părăsirea țării pe considerentul că ordonanța președințială de suplینire a consimțământului tatălui său, deși era executorie, nu era una irevocabilă - cauza Șandru împotriva României

Rezumat și notă de **Vasile Bozeșan,**
 judecător, Judecătoria Alexandria

*Prin decizia de inadmisibilitate din 14 ianuarie 2014, pronunțată în cauza **Șandru c. României** (cererea nr.1902/11), Curtea Europeană a Drepturilor Omului a respins cererea reclamantului ca inadmisibilă, în temeiul art. 35 par.3 și par.4 din Convenție, apreciind că nu există o aparență de încălcare a dreptului reclamantului minor la liberă circulație, prin interzicerea acestuia de a părăsi țara, în condițiile în care a prezentat doar o ordonanță președințială de suplینire a consimțământului tatălui său, executorie dar nerămasă irevocabilă, iar nu o hotărâre definitivă și irevocabilă cum prevedea, în opinia instanței naționale, legea specială.*

1. Circumstanțele cauzei

Reclamantul, în vârstă de 13 ani la data faptelor, locuia cu mama sa, în condițiile în care părinții nu fuseseră niciodată căsătoriți, iar tatăl reclamantului îl recunoscuse și îi plătea acestuia pensie de întreținere.

În cursul anului 2009, reclamantul, obținând acordul mamei sale, s-a înscris pe lista participanților și a achitat la data de 6 martie 2009 costul unei excursii de șapte zile în Turcia, cu participarea unui profesor din cadrul școlii în cadrul căreia reclamantul era elev.

Printr-o ordonanță președințială pronunțată la data de 1 aprilie 2009, Judecătoria Toplița, sesizată la 27 martie 2009 de mama reclamantului, a dispus obligarea tatălui reclamantului la a-și da acordul pentru plecarea minorului în excursia respectivă iar, în caz de refuz, hotărârea va suplini consimțământul său.

La controlul efectuat de agenții de frontieră, în data de 10 aprilie 2009, ora 21, reclamantul a înmănat acestora pașaportul său, acordul scris al mamei sale și ordonanța președințială din 1 aprilie 2009. Considerând că ordonanța președințială trebuia să conțină mențiunea „definitivă și irevocabilă”, agenții de frontieră au contactat telefonic

pe mama reclamantului, solicitându-i să transmită prin fax un înscris care să certifice faptul că hotărârea a rămas definitivă și irevocabilă, însă mama reclamantului nu a putut transmite un asemenea document, indicând doar că ordonanța președințială este executorie.

Două ore mai târziu, poliția de frontieră a decis să nu permită reclamantului părăsirea teritoriului țării, întemeiat pe prevederile Legii nr. 248/2005, care impunea ca hotărârea judecătorească privitoare la încredințarea minorului (exercițiul autorității părintești) sau acordul părintelui să fie definitivă și irevocabilă. Minorul a rămas în custodia poliției de frontieră timp de o oră și jumătate, până când a venit unchiul său pentru a-l transporta la domiciliu.

Ulterior, reclamantul, prin reprezentant legal, a formulat o acțiune civilă împotriva Inspectoratului Județean de Poliție Județean Constanța și a agenților de frontieră din Vama Veche solicitând obligarea acestora la despăgubiri pentru prejudiciul cauzat prin interzicerea acestuia de a părăsi teritoriul țării, în condițiile în care a prezentat toate documentele impuse de Legea nr.248/2005 iar ordonanța președințială era executorie.

Printr-o hotărâre din data de 10 decembrie 200, Tribunalul Covasna a admis acțiunea și a obligat în solidar agenții de frontieră împreună cu Inspectoratul de Poliție Județean Constanța la plata către reclamant de despăgubiri reprezentate de costul călătoriei neefectuate, a cheltuielilor de transport, precum și a unor daune morale. Tribunalul a reținut că ofițerii de frontieră au interpretat și aplicat greșit legea, în condițiile în care dispozițiile Codul de procedură civilă privitoare la forța executorie a ordonanței președințiale aveau prioritate în raport de prevederile Legii nr.248/2005.

Prin decizia Curții de Apel Brașov din data de 10 iunie 2010 a fost admis recursul pârâților și respinsă acțiunea în pretenții a reclamantului, instanța reținând că dispozițiile Legii nr.248/2005 au caracter de lege specială în raport de prevederile Codului de procedură civilă, aplicându-se cu prioritate. Astfel, s-a apreciat că, în măsura în care reclamantul nu a putut prezenta la controlul vamal efectuat o hotărâre definitivă și irevocabilă, așa cum impun exigențele Legii nr.248/2005, ofițerii de frontieră au aplicat corect legislația incidentă.

2. Aprecierile Curții

Reclamantul a invocat art. 6 din Convenție și art.2 din Protocolul nr.4 adițional la Convenție, susținând că i-a fost încălcat dreptul de acces la o instanță, precum și dreptul său la liberă circulație, prin aceea că agenții de frontieră au ignorat caracterul executoriu al ordonanței iar aceștia, alături de instanța de control judiciar, au procedat la o interpretare eronată a dispozițiilor art. 30 din Legea nr.248/2005, apreciind necesară existența unei hotărâri judecătorești definitive și irevocabile, cerință impusă, în opinia reclamantului, doar în situația minorilor după divorțul părinților iar nu și în cazul său.

Totodată, reclamantul a învederat că ordonanța care suplinea consimțământul tatălui său, pronunțată la data de 1 aprilie 2009, devenise irevocabilă la data de 8 aprilie 2009, însă, având în vedere practica instanțelor de judecată, funcționarii acestora nu eliberează în aceeași zi certificatul privind caracterul irevocabil al hotărârilor, ci doar după două sau trei zile, pentru a permite primirea și înregistrarea cererilor privitoare la căile de atac trimise prin poștă dar formulate înăuntrul termenului.

Curtea a reiterat că dreptul la libera circulație, astfel cum este recunoscut în paragrafele 1 și 2 ale art. 2 din Protocolul nr. 4 adițional la Convenție, are ca scop asigurarea libertății de circulație, drept garantat oricărei persoane de a circula în cadrul teritoriului în care se află, precum și de a-l părăsi; acest fapt implică dreptul de a merge într-o țară la alegerea sa, în care ar putea primi autorizația de a intra (a se vedea cauza *Sissanis c. României*, nr. 23468/02, hotărârea din 25 ianuarie 2007, par. 62). Rezultă că libertatea de circulație impune interdicția oricărei măsuri susceptibile de a aduce atingere acestui drept sau de a-i restrânge exercitarea, din moment ce nu răspunde cerinței de a reprezenta o măsură ce ar putea fi considerată „necesară într-o societate democratică”, care să urmărească scopurile legitime prevăzute în paragraful 3 al articolului menționat anterior.

În cauză, Curtea a constatat că interdicția reclamantului de a părăsi țara la data de 10 aprilie 2009 constituie o ingerință în libertatea sa de circulație, urmând a se stabili dacă această măsură era „prevăzută de lege”, urmarea „un scop legitim” și respectiv dacă era „necesară într-o societate democratică”.

În ceea ce privește cerința ca măsura să fie „prevăzută de lege” este necesar ca măsura încriminată să aibă un temei în dreptul intern, însă vizează, de

asemenea, calitatea legii în cauză: aceasta trebuie, într-adevăr, să fie accesibilă justițiabilului și previzibilă în ceea ce privește efectele sale (**Rotaru c. României**, [MC], nr. 28341/95, hotărârea din 4 mai 2000, par.52). Pentru ca legea să satisfacă cerința de previzibilitate, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit, pentru a oferi persoanei o protecție adecvată împotriva arbitrarului [**Olsson c. Suediei (nr. 1)**, hotărârea din 24 martie 1988, par.61]. În plus, nu se poate considera drept „lege” decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite cetățeanului să își controleze conduita, astfel încât, apelând la nevoie la consiliere de specialitate în materie, el trebuie să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă, față de circumstanțele speței, consecințele care ar putea rezulta dintr-o anumită faptă.

De altfel, s-a reținut că reclamantul nu a contestat caracterul accesibil și previzibil al dispozițiilor legale, ci a criticat maniera în care autoritățile naționale le-au interpretat, cu referire specială la dispozițiile art. 30 din Legea nr.248/2005. În acest context, Curtea a reamintit că nu este misiunea sa de a se pronunța asupra interpretării dreptului național, acesta fiind atributul exclusiv al instanțelor naționale. Prin urmare, Curtea a apreciat că prevederile Legii nr.248/2005, care prevedeau detaliat documentele care trebuie prezentate la momentul în care un minor intenționează să părăsească teritoriul țării-și pe care reclamantul și-a întemeiat acțiunea, respectă cerințele de previzibilitate și accesibilitate.

Privitor la condiția ca ingerința să fi urmărit un „scop legitim”, Curtea a apreciat că măsura privind interzicerea de a părăsi țara a fost una necesară pentru a „proteja drepturile și libertățile altora”, și anume pe cele ale tatălui reclamantului

și menținerea „ordinii publice”, deoarece a fost legată de controlul cetățenilor minori care călătoresc în străinătate (**Roldan Teixeira și alții c. Italiei**, nr. 40655/98, dec. din 26 octombrie 2000).

Referitor la condiția ca ingerința să fie „necesară într-o societate democratică” Curtea a subliniat că se acordă o importanță specială duratei în timp a măsurii, însă în cauză se constată că interdicția reclamantului de a părăsi țara a fost una punctuală și limitată în timp, motivată de lipsa documentelor necesare. Curtea a constatat că deși minorul reclamant a achitat costul excursiei încă la data de 06 martie 2009, acesta a așteptat aproximativ trei săptămâni (până la 27 martie 2009) pentru a introduce acțiunea pentru obținerea consimțământului tatălui său. Pentru aceste motive, Curtea a constatat că sarcina impusă reclamantului nu a fost una excesivă (*mutatis mutandis*, **Diamante și Pelliccioni c. San Marino**, nr.3225/08, hotărârea din 27 septembrie 2011, par. 214).

Pe cale de consecință, neexistând elemente care să indice încălcarea de autoritățile naționale a dreptului la libertatea de circulație a reclamantului, Curtea a constatat că cererea este vădit nefondată și a respins-o ca inadmisibilă, potrivit art. 35 par. 3 și par.4 din Convenție.

Notă:

Principala critică pe care reclamantul a adus-o autorităților naționale - ofițeri ai poliției de frontieră cât și *instanțe judecătorești* - a vizat maniera în care acestea au interpretat dispozițiile legale cuprinse în Codul de procedură civilă și respectiv în legea specială, sub aspectul efectelor unei hotărâri judecătorești executorii, dar susceptibile de a fi atacată cu recurs.

Art. 30 alin. (1) din Legea nr.248/2005 privind regimul liberei circulații a

cetățenilor români în străinătate⁷³⁰ (în forma în vigoare la momentul faptelor) prevedea la lit. d) că *“minorului care este titular al unui document de călătorie individual sau, după caz, al unei cărți de identitate și călătorește însoțit de o altă persoană fizică majoră i se permite ieșirea în aceleași condiții și împreună cu aceasta numai dacă persoana însoțitoare prezintă o declarație a ambilor părinți sau, după caz, a părintelui căruia minorul i-a fost încredințat prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă și irevocabilă, a părintelui supraviețuitor ori a reprezentantului său legal, care să cuprindă acordul acestora cu privire la efectuarea călătoriei respective de către minor, la statul sau statele de destinație, la perioada în care urmează să se desfășoare călătoria, precum și datele de identitate ale însoțitorului respective”*.

Astfel, în condițiile în care reclamantul obținuse o ordonanță președințială care, potrivit art. 581 alin 4 C.pr.civ. din 1865 (art.996 alin.2 NCPC) era executorie (fără însă a fi irevocabilă), autoritățile naționale au refuzat să-i dea efect pe considerentul că art. 30 din Legea nr. 248/2005 prevedea necesitatea unei hotărâri definitive și irevocabile.

Curtea a fost astfel confruntată cu o problemă de interpretare a dispozițiilor de drept intern, context în care a reiterat că nu este misiunea sa de a se pronunța asupra interpretării dreptului național, acesta fiind atributul exclusiv al instanțelor naționale (par.24)

Așa cum a menționat constant în jurisprudența sa, nu este rolul Curții de a statua asupra erorilor de fapt sau de drept pretins comise de instanțele naționale, afară de cazul în care prin acestea s-au încălcat drepturi și libertăți protejate de Convenție (**Garcia Ruiz c. Spaniei**,

nr.30544/96, [MC], hotărârea din 21 ianuarie 1999, par.28).

Totuși, în jurisprudența sa, nu au lipsit cazurile în care Curtea a făcut aprecieri asupra înseși manierei în care instanțele naționale au interpretat dispozițiile unei legi speciale în relație cu dispozițiile Codului de procedură civilă. De pildă, într-o cauză în care se punea problema interpretării și corelării dispozițiilor O.G. nr.26/2000 privitoare la asociații și fundații cu cele prevăzute în codul de procedură civilă, sub aspectul regulilor privitoare la publicitatea ședinței de judecată, Curtea a reținut că: *“În speță, Curtea observă că, prin interpretarea dispozițiilor Ordonanței Guvernului nr. 26/2000, instanțele interne au considerat că examinarea cererii de dizolvare a federației reclamante trebuia să aibă loc în camera de consiliu. Or, ordonanța respectivă și normele de aplicare nu prevăd, în mod explicit, acest tip de procedură decât pentru înscrierea persoanelor juridice în registrul asociațiilor, fundațiilor și federațiilor sau pentru modificarea mențiunilor din acest registru. Prin urmare, pentru procedura de dizolvare judiciară la cererea unui terț, era necesar să se facă referire la art. 121 C.pr.civ., care consacră publicitatea tuturor procedurilor contencioase cu excepția situației în care legea prevede în mod explicit contrariul sau atunci când motivele de ordin public sau interesul părților solicită desfășurarea cu ușile închise. Instanțele interne nu au oferit nicio explicație privind motivul pentru care au preferat aplicarea prin analogie a procedurii prevăzute prin O.G. nr. 26/2000 pentru alte acțiuni, mai degrabă decât să urmeze Codul de procedură civilă care reprezintă dreptul comun în materie”*. (**AGVPS-Bacău c. României**, nr.19750/03, hotărârea din 9 noiembrie 2010, par.51).

⁷³⁰ Legea nr. 248 din 20 iulie 2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în

străinătate, cu modificările și completările ulterioare, publicată în M.Of., Partea I, nr. 682 din 29 iulie 2005.

*Este, în primul rând, atributul instanțelor naționale de a rezolva problemele de interpretare a legislației interne, rolul Curții fiind acela de a verifica dacă efectele unei asemenea interpretări sunt compatibile cu Convenția și doar în cazul unui evident arbitrar Curtea putând aprecia asupra interpretării date dreptului intern de către instanțele naționale (**Perihan Şahin c. Turciei**, [MC], nr.13279/05, par.49-50).*

În aplicarea acestui principiu, în prezenta cauză (**Şandru c. României**), Curtea, coroborat și cu lipsa de diligență a reclamantului de a solicita în timp util suplینirea consimțământului tatălui său, nu s-a pronunțat asupra manierei în care instanțele naționale au interpretat raportul dintre norma din Codul de procedură civilă care recunoștea forța executorie a ordonanței președințiale și exigența

impusă de norma specială privind caracterul irevocabil al hotărârii judecătorești.

Rămâne însă discutabilă problema (invocată de reclamant) dacă prevederile art. 30 alin. (1) lit. d din Legea nr.248/2005 (în forma în vigoare la momentul faptelor) impunea caracterul irevocabil doar hotărârilor de încredințare a minorului sau, dimpotrivă, și hotărârilor de suplınire a consimțământului părintelui minorului.

De altfel, cele două instanțe naționale (de fond și de recurs) au omis să se pronunțe pe argumentul reclamantului potrivit căruia exigența irevocabilității viza doar hotărârea de încredințare a minorului și nu aceea de suplınire a consimțământului părintelui, instanțele naționale motivându-și soluțiile în paradigma "*conflictului*" dintre forța executorie a ordonanței președințiale și exigența irevocabilității impuse de norma specială.

8. Decizia de inadmisibilitate în cauza *Ralu Traian Filip c. României*. Ziarist obligat la daune morale pentru o campanie de presă. Faptul că aceeași instanță a decis succesiv în două căi de atac în același dosar nu ridică o problemă pe tărâmul art. 6 CEDO, sub condiția existenței unor complete de judecată distincte

Rezumat de **Dragoș Călin**,
judecător, Curtea de Apel București

Prin decizia de inadmisibilitate din 27 mai 2014, din cauza ***Ralu Traian Filip împotriva României*** (cererea nr. 46131/06), s-a constatat neîncălcarea de Statul român a prevederilor art. 10 din Convenție, pentru obligarea de instanțele interne a unui ziarist la despăgubiri materiale, pentru o campanie de presă desfășurată împotriva unui procuror, pe parcursul mai multor ani, în lipsa unor verificări a comentariilor publicate, cerute de etica profesiei de jurnalist și a bunei-credințe a jurnalistului. Totodată, s-a reținut și neîncălcarea de Statul român a dispozițiilor art. 6 par. 1 din Convenție, ca urmare a judecării de Curtea de Apel București, în aceeași cauză, atât a apelului, cât și a recursului declarate de reclamant.

Prezentarea deciziei

Reclamantul (decedat, acțiunea fiind continuată de soția și copiii săi) a fost jurnalist și redactor adjunct al ziarului *Curierul Național*. Între 1997 și 2000, *Curierul Național* a publicat mai multe articole referitoare la doi procurori, inclusiv G.M., majoritatea acestor articole fiind semnate de reclamant.

La 23 iulie 1997, 27 septembrie 1997, 11 iunie 1998 și 28 iulie 1999 s-au publicat mai multe articole care sugerează că G.M. a fost implicat în reprimarea protestelor anticomuniste din Timișoara în decembrie 1989. Articolul din 7 iulie 1997 a invitat procurorul general din acea perioadă să verifice dacă G.M. era incompatibil cu funcția de procuror și

conținea o listă cu paisprezece întrebări adresate procurorului general. Primele întrebări erau formulate după cum urmează:

„1. Este adevărat că G.M. a fost, în timpul evenimentelor de la Timișoara din decembrie 1989, unul dintre coordonatorii echipei de procurori care a efectuat ancheta împotriva demonstranților?

2. Este adevărat că, în această calitate, G.M. a semnat mandatele de arestare a protestatarilor, pe motiv că aceștia erau huligani?

[...] 4. Este adevărat că organizații revoluționare din Timișoara au depus plângeri împotriva procurorilor G.M. și [...]?”

La 6 august 1997 și 6 septembrie 1997 au fost publicate două articole despre un împrumut pe care G.M. l-a primit de la o bancă pentru a cumpăra un apartament. S-a menționat că G.M. a obținut o dobândă mult mai mică decât aceea practică de bancă și creditul nu a fost folosit până când opinia publică a început să discute creditele cu dobândă preferențială. Un articol conținea termenii următori: „Informațiile pe care le-am primit nu au fost verificate, dar sunt mult prea importante pentru a fi ignorate. Deoarece ziarul nostru nu este o autoritate de investigare, revine Procurorului General să verifice [...] Informațiile pe care le-am publicat dovedesc că G.M. nu este apt să îndeplinească funcția actuală. Pentru aceasta, informațiile ar trebui să fie verificate și, dacă se confirmă, trebuie să aibă anumite consecințe”.

La data de 7 august 1997 un alt articol a fost publicat, arătând că G.M., în calitate sa de director al departamentului de resort al Parchetului General, a învăluit în ceață mai multe dosare de adopții ilegale, pentru motive personale. Articolul a inclus următoarele detalii: „Sursele citate spun că soția lui G.M., în calitate de avocat, este de asemenea implicată, ceea ce aruncă întreaga problemă în aer,

dacă este adevărat. Nu putem garanta veridicitatea acestei din urmă ipoteze, doar Parchetul General este în măsură să facă acest lucru”.

La 18 iulie 1997, 13 octombrie 1997, 26 ianuarie 1998, 15 februarie 1999, 14 și 15 martie 1999, 5 aprilie 1999, 6 iunie 1999 și 24 iunie 1999, mai multe articole au fost publicate cu privire la urmărirea penală pornită împotriva lui G.P., fratele proprietarului *Curierului Național*. G.M. era procurorul care se ocupa de urmărirea penală în cauză. Articolele dezbăteau în detaliu și de o manieră critică modul în care G.M. a condus ancheta. Pasajele relevante sunt următoarele:

„Există îndoieli cu privire la faptul că [G.M.] a aprobat [...] interceptarea convorbirilor telefonice ale lui G.P. și ale redacției *Curierului Național*. Solicităm Procurorului General să verifice ultimele autorizații de interceptări telefonice date de procurorul G.M. (18 iulie 1997); Acum este clar pentru toți oamenii de bună-credință că G.M. este un impostor din punct de vedere profesional și moral. [...] Complet lipsit de demnitate - dacă ar fi fost de acord să fie trimis la Timișoara în decembrie 1989 – G.M. a împărțit lumea în două [...] (13 octombrie 1997); [În cazul în care s-a dispus o neîncepere a urmăririi penale] Ce s-ar întâmpla cu prestigiul profesional al fostului procuror G.M. [...], autorul unor abuzuri și ilegalități suferite de G.P.? (15 martie 1999); Declarațiile iresponsabile ale foștilor procurori G.M. și [...] - ambii au spus în public [...] că G.P. este un escroc financiar, când nu se finalizase ancheta penală. (5 aprilie 1999); Trebuie remarcat faptul că, atunci când s-a început urmărirea penală, fostul procuror G.M. nu dispusesese alte trimeri în judecată. În plus, nu era un specialist al urmăririlor penale, ocupându-se de ceva timp cu examinarea plângerilor și a petițiilor. Pe baza acestor date, pot spune că numirea și menținerea fostului procuror G.M. ca

șef al Serviciului de Luptă împotriva Crimei Organizate și a Corupției era un act iresponsabil care se constituie într-un pericol pentru statul de drept, pentru respectarea drepturilor fundamentale ale omului. (24 iunie 1999)”

La 4 mai 2000, s-a publicat alt articol, cu privire la modalitatea în care G.M. a cumpărat un apartament aparținând patrimoniului de stat. Articolul conținea următoarele afirmații: „Până în prezent, Ministerul Justiției nu a catadicsit să ne răspundă dacă G.M. a plătit sau nu acest apartament, dacă acesta a fost dobândit în mod legal sau nu, dacă achiziția era sau nu compatibilă cu îndatoririle funcției sale”.

La 10 mai 2000, G.M. a introdus o acțiune în răspundere civilă delictuală împotriva reclamantului și a societății *Curierul Național*. A solicitat despăgubiri pentru repararea prejudiciului moral, pe motiv că reputația sa a fost atinsă. Prin hotărârea din 27 iunie 2002, Tribunalul București a respins acțiunea, reținând că nu erau îndeplinite condițiile răspundere civile. Pentru a ajunge la această concluzie, instanța a remarcat că unele articole urmăreau un interes general, cum ar fi activitatea profesională a reclamantului și implicarea sa în represiunea anticomunistă de la Timișoara în timpul evenimentelor din decembrie 1989, dar altele țineau de viața sa privată, respectiv achiziționarea unui apartament sau obținerea unui împrumut bancar cu dobânzi preferențiale. Instanța a constatat că reclamantul și-a exercitat cu bună-credință dreptul la libertatea de exprimare, ceea ce, pentru jurnaliști, implică dreptul de a face evaluări critice, dar și obligația profesională de a informa publicul cu privire la acțiunile înalților demnitari.

G.M. a formulat apel, respins prin decizia din 8 octombrie 2003 de Curtea de Apel București, într-un complet format din doi judecători. Curtea de Apel a

rezumat fiecare dintre articolele publicate de către reclamant și a constatat că acestea conțineau comentarii. S-a reținut că erau indicate mai multe surse, iar unele dintre comentarii erau formulate interogativ, încurajând cititorul să reflecteze. Instanța de apel a remarcat faptul că anumite comentarii nu erau prudente și moderate, dar trebuie să fie citite în contextul general, concluzionând că reclamantul a fost de bună-credință.

G.M. a introdus recurs, înregistrat tot la Curtea de Apel București, din cauza modificării unor norme de competență a instanțelor. Printr-o decizie din 16 mai 2006, Curtea de Apel a dispus ca reclamantul să plătească în solidar cu societatea *Curierul Național* suma de 10.000 RON daune morale și 3182 RON costuri și cheltuieli, respectiv aproximativ 2.850 EUR și 900 EUR. Instanța de recurs a statuat într-un complet format din trei judecători, alții decât cei din apel. S-a reținut, între altele că: „[...] Ralu Traian Filip nu a efectuat verificările necesare înainte de publicarea articolelor. În mod similar, modul în care au fost prezentate aceste date, acuzațiile foarte grave aduse procurorilor ce efectuau urmărirea penală împotriva G.P. (de necunoaștere a legii și de incompetență profesională și morală) și repetarea lor au fost de natură să cauzeze un prejudiciu reclamantului, ce nu era necesar, în lipsa unei baze factuale bine întemeiate, dovedită prin probele depuse la dosar. Comunicarea de zvonuri, de informații neverificate, cererea făcută de presă ca aceste informații să fie verificate, examinarea detaliată a deciziilor procurorilor și soluțiilor date în proceduri în curs, apelativele jignitoare la adresa procurorilor implicați în ancheta împotriva fratelui directorului ziarului depășesc în gravitate situația constatată de CEDO în cauza **Prager și Oberschlick c. Austriei** (hotărârea din 26 aprilie 1995), prin acuzațiile grave aduse și referirile atât la viața profesională

cât și la aceea privată a lui G.M.. Ca și în **Prager și Oberschlick c. Austriei**, jurnalistul nu poate pretinde să beneficieze de bună-credință în raport de standardele de etică profesională, pentru motivele prezentate mai sus, iar prejudiciul moral cauzat trebuie să fie reparat. Pentru a determina suma, trebuie să se țină seama de atingerea concretă adusă reputației, având în vedere poziția socială a lui G.M., consecințele pentru viața privată a acestuia, așa cum reies din răspunsurile la interogatorii ale părților, gravitatea și durata declarațiilor jignitoare”.

Asupra art. 10 din Convenție

Reclamantul a invocat obligarea sa la plata de despăgubiri morale pentru articolele pe care le-a publicat. Guvernul a admis că a existat o ingerință în libertatea de exprimare a reclamantului, dar ingerința a fost justificată în conformitate cu par.2 al art. 10. Mai exact, această ingerință a avut o bază legală, respectiv art. 998-1000 din Codul civil privind răspunderea civilă delictuală, texte în vigoare la momentul respectiv. În plus, a urmărit un scop legitim, în cauză protecția reputației sau a drepturilor altei persoane. Guvernul a susținut că ingerința corespundea unei necesități sociale imperioase și a fost proporțională. Reclamantul nu a oferit o bază factuală suficientă pentru comentariile sale, pe care le-a reiterat, în cadrul unei campanii de presă care s-a întins pe parcursul mai multor ani. Apelând la hotărârea **Von Hannover c. Germaniei** (nr. 59320/00), Guvernul consideră că amplexarea acestei campanii este un element de luat în considerare. Reclamantul nu a verificat acuratețea informațiilor publicate și, astfel, a eșuat în obligația sa deontologică. În cele din urmă, suma la care a fost obligat la plata este neglijabilă, mai ales că a fost obligat în solidar cu o societate de presă.

Reclamantul a susținut că, în calitate de jurnalist, și-a exercitat dreptul la

libertatea de exprimare cu bună-credință și fără un interes personal. În baza jurisprudenței Curtii (**Prager și Oberschlick, supra, Lingens c. Austriei**, 8 iulie 1986, și **De Haes și Gijssels c. Belgiei**, 24 februarie 1997) indică faptul că a prezentat opiniile sale cu privire la persoana unui magistrat. Acesta din urmă a suferit niciun prejudiciu pentru că a continuat să-și practice profesia de procuror.

Curtea a constatat că obligarea reclamantului la plata de daune civile constituia o „ingerință a unei autorități publice” în dreptul său la libertatea de exprimare, era „prevăzută de lege” și a urmărit un scop legitim, respectiv „protecția reputației altuia”. Rămâne de văzut dacă o astfel de ingerință era sau nu „necesară într-o societate democratică”. Pentru a se pronunța în speță, Curtea trebuie să ia în considerare faptul că, deși presa nu trebuie să depășească anumite limite, în special ținând de protecția reputației și a drepturilor altora, este de datoria sa a împărtăși informații și idei cu privire la chestiuni politice, precum și alte subiecte de interes general (a se vedea **De Haes și Gijssels**, par. 37, **Thoma c. Luxemburgului**, nr 38432/97, par. 45, și **Colombani și alții c. Franței**, nr. 51279/99, par.55).

Curtea a reamintit în continuare criteriile care trebuie aplicate pentru a analiza modul în care instanțele naționale au pus în balanță dreptul la libertatea de exprimare și dreptul la respectarea vieții private, și anume: contribuția la o dezbatere de interes general; reputația persoanei și subiectul articolului în cauză; comportamentul anterior al reclamantului; modul de obținere a informațiilor și veridicitatea lor; conținutul, forma, impactul publicării, dar și gravitatea sancțiunii impuse (**Axel Springer AG c. Germaniei**, [MC], nr. 39954/08, par. 90-95, 7 februarie 2012 și **Tănăsoaica c.**

României, nr. 3490/03, par. 41, 19 iunie 2012).

Curtea va lua în considerare următoarele criterii:

În ceea ce privește contribuția la o dezbatere de interes general, Curtea a constatat că instanțele judecătorești naționale au decis că unele articole vizau un astfel de interes, cum ar fi, spre exemplu, profesia reclamantului și implicarea sa în reprimarea manifestațiilor anticomuniste de la Timișoara din decembrie 1989. În ceea ce privește celelalte articole, deși instanțele de judecată au stabilit că au tratat viața privată a reclamantului, Curtea reține că au abordat și probleme legate de banul public sau de bunuri publice. Aceste ultime articole au urmărit, de asemenea, un interes general (a se vedea, *mutatis mutandis*, **SC Dunca și Nord Vest Press SRL c. României** (dec.), nr 9283/05, par. 39, 20 noiembrie 2012).

În ceea ce privește următoarele două criterii, Curtea reține că reclamantul ce s-a plâns în instanța internă era procuror și că articolele în cauză tratau, în principal, activitatea sa profesională. În acest sens, se reamintește că nu se poate spune că funcționarii se expun cu bună știință unui control strict al acțiunilor lor, la fel ca și în cazul politicienilor și, prin urmare, ar trebui să fie tratați pe picior de egalitate cu aceștia atunci când se critică acțiunile lor. Mai mult decât atât, inclusiv judecătorii, din cauza obligațiilor de rezervă trebuie, în scopul îndeplinirii funcțiilor lor, să se bucure de încrederea publicului, fără a fi perturbați în mod nejustificat. Prin urmare, este necesar să fie protejați împotriva atacurilor ofensatoare exercitate pe timpul îndeplinirii serviciului (**Janowski c. Poloniei**, [MC], nr. 25716/94, par. 33).

În ceea ce privește modul de obținere a informațiilor și veridicitatea lor, Curtea reamintește că garanția pe care art. 10 din Convenție o oferă jurnaliștilor este supusă condiției ca aceștia să acționeze

cu bună-credință, astfel încât să ofere informații precise și demne de încredere, cu respectarea eticii jurnalistice (**Cumpănă și Mazăre c. României**, [MC], nr. 33348/96, par. 101-102).

În această cauză, Curtea de Apel București, statuând ca instanță de recurs, a considerat că reclamantul nu a efectuat verificările necesare înainte de publicarea articolelor și a concluzionat că nu a acționat cu bună-credință. Într-adevăr, multe dintre articolele în cauză au indicat în mod expres faptul că informațiile publicate nu erau verificate sau cereau autorităților publice să efectueze verificări. Dacă unele dintre comentariile reclamantului au fost formulate interogativ, atunci când se analizează în ansamblu, rezultă că acestea conțineau, de fapt, imputări factuale, iar reclamantul a transmis publicului un mesaj oarecum echivoc (**Stângu și Scutelnicu c. României**, par. 50) legat de faptul că G.M. nu era în măsură nici profesional, nici moral, să îndeplinească funcția de procuror.

În ceea ce privește conținutul, forma și impactul publicării, Curtea acordă o importanță deosebită faptului că nu a fost vorba despre un singur articol, ci de o campanie de presă ce s-a întins pe parcursul mai multor ani (*mutatis mutandis*, **Ungvary și Irodalom Kft c. Ungariei**, nr. 64520/10, par. 53, 3 decembrie 2013). În această privință, nu este lipsit de importanță, așa cum a remarcat și Curtea de Apel București, că articolele contestate au menționat activitatea profesională a lui G.M., în timp ce acesta era procurorul însărcinat cu dosarul penal al fratelui proprietarului societății ce publica ziarul în cauză.

Prin urmare, în lipsa unor verificări cerute de etica profesiei de jurnalist și în lipsa bunei-credințe, deși articolele în cauză s-au înscris în contextul unei debateri de interes general pentru societatea românească, și anume administrarea

justiției, Curtea nu consideră că se poate remarca în expresiile repetate de mai multe ori de reclamant expresia „unui grad de exagerare” sau „provocare”, al căror utilizare este permisă în contextul exercitării libertății jurnalistice (**Mihaiu c. României**, nr. 42512/02, par. 69, 4 noiembrie 2008 și, *a contrario*, **a/s Diana și Ozoliș c. Letoniei**, nr 16657/03, par. 82-84, 12 iulie 2007).

În sfârșit, în ceea ce privește gradul de severitate al sancțiunii aplicate, reclamantul a făcut obiectul unei proceduri civile, fiind obligat să plătească o sumă de aproximativ 2.850 EUR, cu titlu de daune morale. Curtea observă, în primul rând, că reclamantul a fost obligat să plătească această sumă în solidar cu societatea de presă și, în al doilea rând, că această sumă a fost stabilită de instanța de apel în urma unei examinări detaliate a atingerii concrete aduse reputației lui G.M., poziției sociale și consecințelor sale pentru viața privată. Curtea nu poate califica aceste criterii drept arbitrarie (*mutatis mutandis*, **Ciuvică** (dec.), nr. 29672/05, par. 58, 15 ianuarie 2013). În plus, reclamantul nu a pretins că valoarea despăgubirii nu a fost stabilită în raport cu bunurile sale sau că i-ar compromite mijloacele de trai (*a contrario*, **Pakdemirli c. Turciei**, nr. 35839/97, par. 57, 22 februarie 2005). Nu rezultă clar nici din probele produse de reclamant sau de

moștenitorii săi dacă suma s-a plătit sau nu efectiv lui G.M..

În aceste condiții, Curtea consideră că obligarea reclamantului la plata de daune civile nu a fost disproporționată în raport cu scopul legitim urmărit și că ingerința a fost, prin urmare, „necesară într-o societate democratică”.

Plângerea reclamantului este în mod vădit nefondată, motiv pentru care a fost respinsă, ca inadmisibilă, în temeiul art. 35 par. 3 și par. 4 din Convenție.

Asupra art. 6 par. 1 din Convenție

Reclamantul s-a plâns de lipsa de imparțialitate a Curții de Apel București, care a hotărât în două căi de atac în această cauză.

Curtea constată că situația reclamată de reclamant este rezultatul modificărilor legislative ale normelor de competență a instanțelor. Faptul că aceeași instanță a decis în două căi de atac în același dosar nu ridică în sine o problemă pe tărâmul art. 6 din Convenție, cu condiția existenței unor complete de judecată diferite (**Diennet c. Franței**, 26 septembrie 1995, par. 38). În acest caz, această condiție a fost îndeplinită, completele de judecată fiind compuse din judecători diferiți.

Ca atare, plângerea reclamantului este în mod vădit nefondată, motiv pentru care a fost respinsă, ca inadmisibilă, în temeiul art. 35 par. 3 și par. 4 din Convenție.